

26
1865

ГРУЗИНСКІЙ

ДУХОВНЫЙ ВѢСТНИКЪ.

1865.

АВГУСТЪ.

სამართუმოს

სასულიერო მასალებელი.

აკკისტი.

ხედეწ.

ТИФЛИСЪ.

ВЪ ТИПОГРАФІИ МЕЛИКОВА И К^о.

ПОДПИСКА

НА

„ГРУЗ. ДУХ. ВѢСТНИКЪ“

продолжается и принимается въ редакціи сего журнала, при Тифлисской духовной семинаріи, на имя редактора. Цѣна за годовое изданіе журнала, т. е. за 12 кн., съ доставкою на домъ и пересылкою во всѣ города. 5 р. сереб., безъ доставки и пересылки—4 р. с.; за одни прибавленія на русск. языкѣ, для особо подписывающихся, 1 р. с. По той-же цѣнѣ можно получать остающіеся экземпляры журнала за *первый* (18⁶⁴/₆₅) годъ.

Независимо отъ журнала продаются: “Общепонятное изложеніе догматическаго ученія Православной вѣры,, и “Жизнь Пресв. Богородицы,,—на груз. яз.—по 40 к. с. экземпляръ, съ пересылкою и безъ нея.

სქელსამწერსა ჟურნალზედ მიიღება ტიფლისის სემინარიაში, რედაქტორის სახელზედ. ფასი წლის ჟურნალისა, ესე იგი 12 წიგნისა, შინ მიტანით და სხუა ქუჭყენებში გაგზავნით სუთი მანეთი; მიუტანელად და გაუგზავნელად ოთხი მან. მარტო რუსულსათვის ერთი მანეთი. ამავე ფასით შეიძლება გამწერს დანაშთენის ეგზემპლიარების წარსრული წლის ჟურნალისა.

ცალკე იხილება: “ადვილსასმენელად გამოსატყა მართლმადიდებელის სარწმუნოების დოქმატიკურისა სწავლისა,, და “ცხოვრება უკვლადწმიდისა ღმთის-მშობლისა,,—ორ აბასათ თათო ეგზემპლიარი, გაგზავნით და გაუგზავნელად.

35

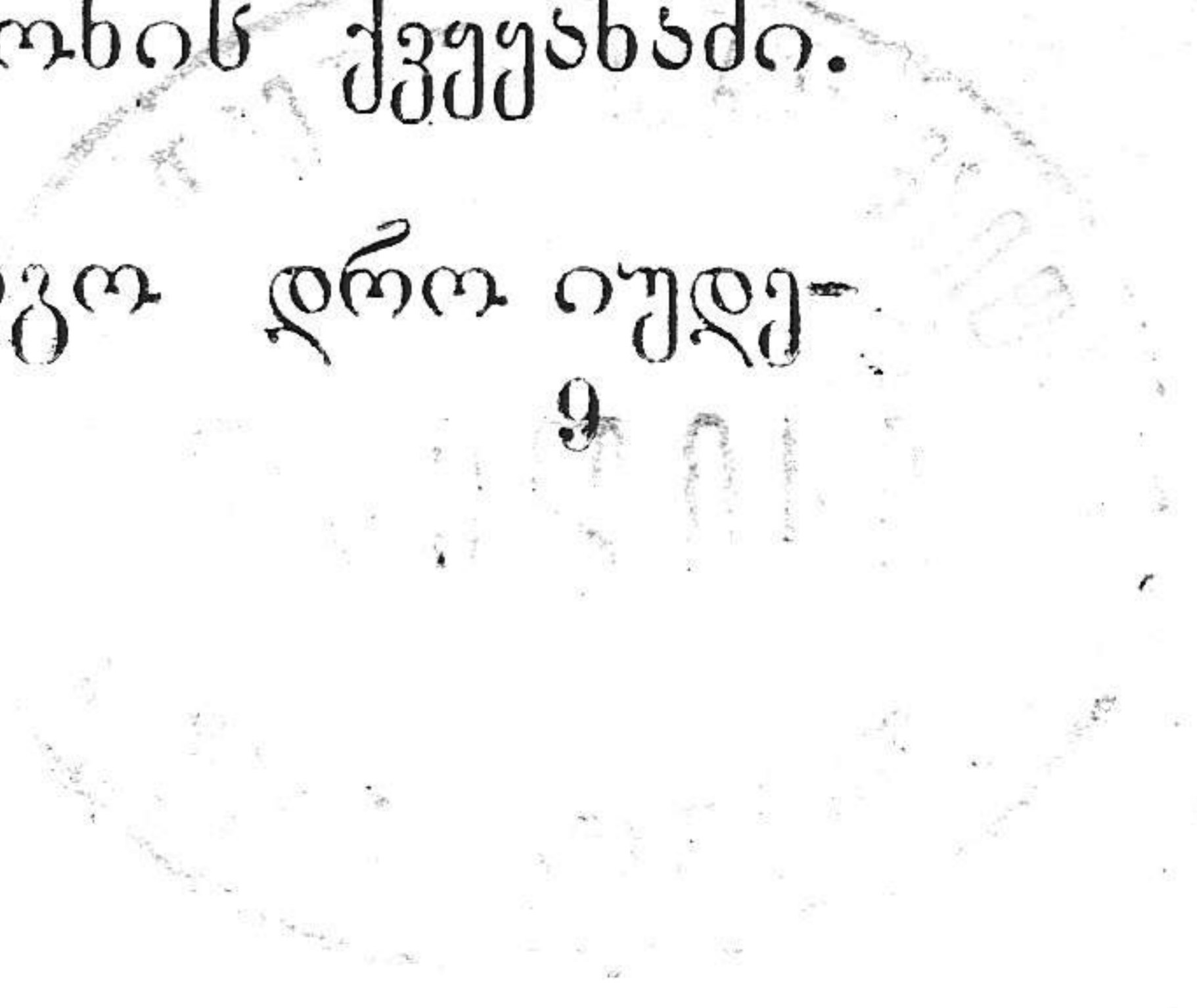
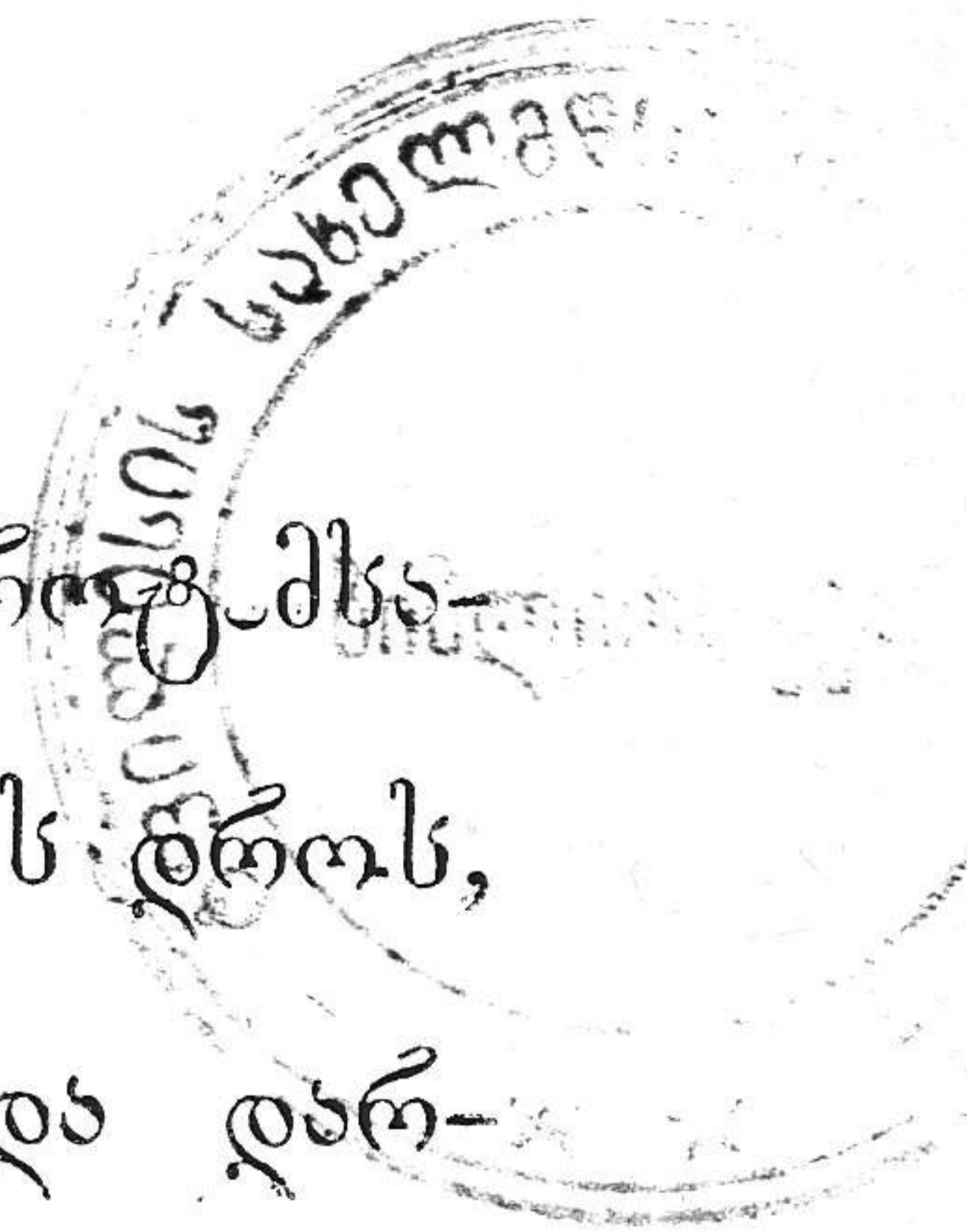
როდესაც ებრაელთა შეინანეს და აღუარეს ღმერთსა, ტევობის დროს, თავიანთი ურწმუნობა და ბოროტ-მსახურება, მაშინ დასრულდა ტევობა და წვალება მათი უცხო ქვეყანაში. — მართლაც, იმ ცოტა ხანში, სწარსელთ მეფის კიროსის ბძანებით, უკუნ-იქცნენ იუდეანნი ბაბილონით იერუსალიმად. უკანასკნელ ისაია, ბოროტ-მსახური იუდეანთ მეფის მანასიას ბრძანებით, იქმნა შუა-ზედ გახერხილი 760 წ. ქრ. შობ.

კით. რით არის შესანიშნავი იერემია?

მიგ. იერემიამ იწყო მხილება იუდეანთ ბოროტ-მსახურებისა და ურწმუნობებისა, მეფე იოსიას დროს, წინათვე სთქუა იერუსალიმის დაცემა და დაღვება. მან განსაკუთრებით ცხადად გამოსთქუა ქაში მოსვლისა მისა ღუთიხა ქვეყანასა ზედა.

კით. რაზედ სწერდა ეზეკია წინასწარმეტყველი?

მიგ. ეზეკიამ იწყო წინასწარმეტყველება მესუთე წელიწადს თავის ტევობისა ბაბილონის ქვეყანაში. მან ზეგარდამო მთავრებით გაიგო დრო იუდე-

ანთ ტუვეობიდგან განთავისუფლებისა, განახლებებისა და აღმართუისა სოლომონის ტაძრისა; წინათვე გაიგო ეგრეთვე დრო მესიის მეფობის დადგინებისა და წარმართთა მოწოდებისა მისს სამეფოში, ესე იგი შეერთება მათი იესო ქრისტეს სარწმუნოებითა

კით. რით არის შესანიშნავი დანიელი?

მიკ. დანიელი იყო ათის წლისა, რომ ტუვეთ წაიუვანეს ბაბილონში, სადაც დიდი მეცადინეობა და გულსმოდგინება გასწივა სწავლაში და მეცნიერებაში. მან აუხსნა სიზმარი ბაბილონის მეფეს ნაბუქოდონოსოვს, რაისათვისც დაანიელი მასთან ძალიან მიჩნეული და დაახლოებული კაცი გახდა. მაგრამ შემდგომად მისა, როდესაც დარიოს მეფის წინააღმდეგ დაიწყო ქცევა: დედაში სამჯერ იერუსალიმისკენ იქმოდა ჰირსა და მხურვალედ ლოცულობდა თავის ჭეშმარიტს ღმერთსა, — ამის გულისათვის ჩააკდეს ის ლომების სამეფოს ხაროში; მაგრამ ღმერთმა საკვირველად

დაიფარა დანიელი მძვინვარე მხეცებისაგან და აღმოვიდა ხაროდგან უვნებელი. დანიელიც მსგავსად სხუა წინასწარმეტყველთა, ღირსი გახდა ზეგარდამო ხილვისა, როგორც ძილის დროს, ისე ცხადათ. მან ზედმიწევნით და საკვირველის სინამდვილით წარმოხატუა წინათვე, რაც უნდა მოხდენილიყო შემდგომში, ალექსანდრე მაკედონელის დროს.

კით. ვინ იუჟნენ დანიელის ამხანაგები?

მიკ. დანიელსა ჰყვანდა სამი ამხანაგი: ანანიას, აზარია და მისაილ. ესენი იუჟნენ შთამომავლობით ებრაელნი, თაყვანისცემდნენ ჰემძარიტსა დმერთსა და მხოლოდ მას მსახურებდნენ ლოცვითა და ვედრებითა. ბაბილოვნის მეფემ უბრძანა მათ, რომ მის კერძებს მსხვერპლი შესწირონ, მაგრამ ამასედ ისინი თანახმა არ გახდნენ. ამისთვის შთაუარეს ისინი საკირეში, მაგრამ დაცულნი დუთისა-სამიერ საკვირველითა სახითა გამოვიდნენ იქიდგან სრულიად უვნებელი და თაყვანისცემდნენ

დძეროსა, რომელიც იდიდების წმიდათა შორის
თჳსთა.

მეექვსე ჰერიოდი.

ბაბილონის ტყვეობიდან ქრისტეს

შობამდინ 606 წ.

კით. ისტორიაში რა შემთხვევას უწოდებენ ბაბილო-
ნის ტყვეობად?

მიგ. ბაბილონის ტყვეობად ისტორიაში უწოდებენ იმ
შემთხვევას, როდესაც იუდეანნი გარდასასლეს
ურიასტანიდგან სხუა და სხუა მხარეს ბაბილონის
ქვეყანაში.

კით. როგორ მდგომარეობაში იუვნენ იუდეანნი ტყვე-
ობის დროს?

მიგ. თუძცა ტყვეობის დროს იუდეანთ ჰყვანდათ თა-
ვიანთი მსაჯულები და მმართველობდნენ თავიანთი
სჯულებით; მაგრამ მაინც იუვნენ ბაბილონის მე-
ფეების ბძანებლობას ქვეშ, და იუვნენ სძირად მათ

მიერ გატაჯულნი და შეიწროებულნი. ამ მდგომარეობაში იყვნენ ისინი 70 წელიწადს.

კით. ვინ მისცა ნება იუდეანთ უკან დაბრუნებისა თავიანთ მამულში?

მიგ. სპარსეთის მეფემ კიროსმა მისცა ნება იუდეანთ უკუნძოქცევისა თავიანთ მამულში ზორობაბელის წინამძღვრობით; აგრეთვე ნება მისცა, რომ აღაშენონ ტაძარი და გასამშვენებონ ქალაქი იერუსალიამი; მაგრამ ამ საქმეების აღსრულებას ძალიან უშლიდნენ სამარიტელები. არტაქსერქსი ლონგიმონის დროს ესდრამ და ნეემიამ გამოხატეს ნებისდართვა ხელახლად, რომ წაუვიდნენ იერუსალიამში ეგვიპტის იუდეანებითურთ, რომლებიც კი იეჟენ ბაბილონის ქვეყანაში. ამ მეფემ მისცა მათ ნება და ფულებიც ქალაქის უფრო გასამშვენებლად. ესდრამ და ნეემიამ ისარგებლეს მისი შემწეობით და აღაშენეს საერთო სახსნები და გარემემოავლეს გალავანი იერუსალიამს.

კით. ვისი ქვეშევრდომები შეიქმნენ იუდეანნი თავის მამულში დაბრუნების შემდეგ?

მივ. წინაპირველად ისინი ექვეშევრდომებოდნენ სწარსეთის მეფეებსა, ხოლო როდესაც ალექსანდრე მაკედონელმა დაიპყრა სწარსეთის სამეფო, იგინი შეიქმნენ მისი ქვეშევრდომნი; ხოლო შემდგომ ალექსანდრეს სიკუდილისა იგინი ემონავებოდნენ სან ეგვიპტის და სან სირიის მეფეებთან.

კით. როგორ მოეპყრა ალექსანდრე მაკედონელი იუდიანთა?

მივ. ალექსანდრე მაკედონელმა, როდესაც დაამარცხა და დაიპყრა აღმოსავლეთის სამეფოები, მიახწია იერუსალიმამდინ და სრულიად აოხრებას უპირებდა; მაგრამ როდესაც მღჳდელმთავარმა უპყენა მას წინასწარმეტყველობა მის გამარჯვებაზედ და დიდებაზედ, მაშინ ალექსანდრემ შესწირა მსხვერპლი ღმერთსა იუდეანთასა ტამარსა შინა იერუსალიმისსა და ხაღისსაც ფრიად მოწყალებად მოექცა.

კით. როგორ ეპრობდნენ იუდეანთ ეკვიპტის მეფენი?

მიგ. როდესაც იუდეანნი ეკვიპტის მეფეების—ჰტოლ-ლომეებთ ხელში მთავრდნენ,—მწავალს შეიწროებას ითმენდნენ მათგან ხშირად: ჰტოლომეილავმა ტუვით წაიყვანა ეკვიპტეში 100,000 იუდეანი. მაგრამ ჰტოლომეი ფილადელფი მოექცა მათ მშვიდობიანათ და თავმდაბლად: მან უბრძანა სამოცდაათ მთარგმნელთა, რომელნიც მღუდელმთავარმა ელვასარმა წარგზავნა იერუსალიმიდგან, რომ გარდმოიღონ დაბადება გბრუელი ენიდგან ბერძნულსად. ხოლო როდესაც კი იუდეანნი მთავრდნენ სირიელთ მმართველობის ქვეშ, მაშინ იძულებულ იყვნენ ეყვანანირი შეიწროება მოეთმინათ სულგრძელებით.

კით. როგორ ექცეოდა იუდეანთ სელევკ ფილავანტორი?

მიგ. სელევკ ფილავანტორმა როდესაც გაიგო, რომ იერუსალიმის ტაძარში არის მწავალი ოქრო და ვერცხლით, გაგზავნა ილიოდორი, თავის

საღაროთსუცესი ანუ ხასინადარი, რომ გამო-
სიდოს სულ იქ დაცული საუნჯე; მაგრამ ილი-
დორი ამ უკეთური ჰასრის აღსრულებამდინ,
რადაც საკვირველის სეგარდამო ძალით იმ კვა-
რად შეიკრა, რომ ძლივსღა გარდარჩა ცოცხალი,
და მაშინვე უკანვე დაბრუნდა ცარიელი.

კით. როგორ ეძცოდან იუდეანთა ანტიოქ ეზიფანე?
მიგ. ანტიოქ ეზიფანემ განცარცვა ქალაქი იერუსა-
ლიმი, გარდააქცია ჰემმარიტის ღმრის ტამარი
კერზების სამსხვერზლოდ, აგრეთვე ამასინჯებდა
და ხოცდა ეველას, ვინცკი წინააღუდგებოდა
იმის ბრძანებას. ამ დროსვე მოწამეობით დაასრულა
თავისი სიცოცხლე ძღუდედამთავარმა ელიასარ-
მა, რომელიც იყო თავის დროს პირველი მწი-
გობარი და კეთილმსახური მოხუცებული. ამ
მოწამეობის სახითვე დაიხოცნენ შვიდნი ახად-
გასდა მძანი—მაკაბელნი თავიანთი დედითურთ;
რადგანაც მათ არა სურდათ სამშობლო მამულის
სჯულს გარდასუღიევენ და წარმართთ სარ-

წმუნოებას მიჰყოლივენ, ამისთვის მოითმინეს უმძვინვარესნი ტანჯვანი და სიკვდილი.

კით. ვინ აღუდგა წინა ანტიოქს?

მიგ. მატათიან, იუდეანთ მღჷდელი. ის გაიქცა მთებში, შეჰკრიბა გაფანტულნი იუდეანნი და წინა-აღუდგა სირიელთა. აქცევდა ყოველგან კერძების სამსხვერწლოებს და განაახლებდა ჭეშარიტის ღჷთის-მსახურებას.

კით. რა საქმეები მოახდინა იუდა მაკაბელმა?

მიგ. მან ცოტაოდენი ჯარით განუანტა უძრავლესი ლაშქარი სირიელთა. აიღო ქალაქი იერუსალიმი და განწმიდა მტრებისაგან; განაახლა იერუსალიმის ტაძარი, რომელიც განცარცვეს წარმართთა. აკურთხა რა იგი დიდის დღესასწაულობით, მოიუგანა ადრინდელ წესიერებაში ღჷთის-მსახურება.

კით. რა საქმე შეეძინა ანტიოქს?

მიგ. ანტიოქმა, გაიგონა რა თავისი ჯარის დამარცხება, მერე თითონვე გაეშურვა უძრავლესის ჯარით იუდეანთ დასაზერობელად, სურდა სრულიად

გაეწევიტა იმათი სახსენებელი დედაძიწის ჰირიდ-
გან; მაგრამ მოგსაურობის დროს ის ძრეელ ავით
გახდა, რომლისგამო ანტიოქმა იწმუნა ჭე-
შმარტი ღმერთი. ამის შემდგომ იგი კიდევ
ჰირიდებოდა იუდეანთ, რომ აღადგენს მათ დაცე-
მულ სამეფოს, შეამკობს ტაძარს, დააჯილდოებს
ღარბთა უხვითა ნიჭებითა ანუ საჩუქრებითა, და
თითონ მიიღებს ურიათ სარწმუნოებას; მაგრამ
სიკუდილმა მოსწო იმის განსრახა.

კით. იუდამ კიდევ განაგრძო რძი ანტიოქი ეზიფანეს
სიკუდილის შემდეგ?

მიგ. იუდა მაკაბელმა მრავალჯერ დაამარცხა ეზიფანეს
ძის ანტიოქ ევზატორისაგან წარგსავნილი ჯარები
მასთან საომრად. მართლა რომ ღმერთი ეწეოდა
მას სეგარდამო ყოვლადშემძლებელთა ძალითა,
ასე რომ ევზატორი იძულებულად იყო, რომ იუდას
შერიგებოდა. დიმიტრი სოტერმა, ევზატორის
მოძღვენომ, გამოგსავნა იუდასთან საომრად
უძრავლესი ჯარი. ამ გმირს ევანდა ძნლოდ 2,000

მხედარი, რომელითაც შეეშინდათ და იულტოდნენ
ომიდგან, დარჩნენ მხოლოდ 800 კაცი. ამ მცირე-
რედის ჯარით გავიდა და შეება სირიელთა, ომ-
ობდა მთელი დღე, და უკანასკნელ შემოერთე-
ნენ რა სულ გარეშემო მტრების ლაშქარი, მო-
იწვევდიეს იუდა შუაში, სადაც მოკუდა თითონაც
სხუათა შორის. იუდეანთ ჯერ დიდი ხანი იულო-
ვეს გარდაცვალება ამ შეუზოვარი მხედარისა, მერე
დაასაფლავეს მის წინაწარმ საფლავებთა შორის.

კით. ვინ დადგა იუდა მაკაბელის შემკვიდრედ?

მიგ. იუდას სიკუდილის შემდეგ სირიელთა ეომებო-
დნენ და გამკებლობდნენ იუდეანთ შორის იონა-
თან, სვიმონ და იოანე გირქანი, მე მისი.
ამ უკანასკნელი იოანე გირქანის შთამამავლობა
განაგებდა ურთასტანში იმ დრომდინ, ვიდრე ირო-
დი იდუმელი რომის კეისარმა აკვისტომ არ
განამწესა იუდეანთ მეფედ. ამ უცხო ტომის მეფის
დროს, როდესაც წინასწარმეტყველებისამებრ ია-
კობისა სკიპტრა მოეღო იუდას შთამამავლობას,

ესე იგი, შეწუდა შთამამავლობა იუდეანთ მეფობისა,
მაშინ იშუა აღთქმული მესსია იესო ქრისტე, მე
ღუთისა, მაცხოვარი სოფლისა.

ახალი აღთქმის

ეპიკლეზის ისტორია.

მეშვიდე პერიოდი.

ქრისტეს შობიდან განვრცელებამდინ
ქრისტეანობრების სარწმუნოებისა მო-
ციქულებთა მიერ სხვადასხვათა მხა-
რეთა ქრწენისათა.

კითხვა. სად იშუა უფალი ჩვენი იესო ქრისტე?

მიგება. იესო ქრისტე მაცხოვარი სოფლისა იშუა ქა-
ლას ბეთლემს, ურიათ მეფის იოროდის ძეგლო-
ბელობის დროს, ქალწულისაგან მარიამისა, რო-
მელიც იუოდანიშნული იოსებზედ, იმ გვარად, ვი-
თარცა წინათ აუწევს მასზედ წინასწარმეტყველთა.

კით. ვის ეუწუა ზირველად იესო ქრისტეს შობა?

მიგ. ბეთლემის მწყემსთა ჰსცნეს ზირველად იესო

ქრისტეს შობა ბეთლემს ურიასტანისასა, ანგელოზისა მიერ, რომელიც მოეუღინა მათ ზეცით. ამ ანგელოზთანვე გამოსცხადდნენ ძრავაღნი ძალნი (ანგელოზნი) ზეცათანი და გალობდნენ: “დიდება ძაღალთა შინა ღმერთსა და ქვეყანასა ზედა მშვიდობა,,. მსწრაფლ ამ ხილვის შემდგომ მწყემსნი დაუყოვნებლივ წარვიდნენ ბეთლემს, ჰხრვეს ერთს გამოქვაბულში — ბაგაში მწოლარე ერმა იესო და დედა მისი მარიაჲ. რვა დღის შემდგომ შობილგან იესო იქმნა წინადაცვეთილ სჯულისა მეზს ურიათასა და ეწოდა სანუელად იესო; ხოლო მეორმოცე დღეს კიდევ მოიუგანა მარიაჲჲ ტაძრად, ჩვეულებისა მეზს ურიათასა.

კით. კიდევ ვინ მოვიდნენ იესო ქრისტეს თაყვანისსაცემლად?

მივ. რავდენიმე ხნის შემდეგ მოგვნი ანუ აღმოსავლეთის ბრძენნი, (ვარსკვლავთ მრიცხველნი) მოვიდნენ ბეთლემს იესო ქრისტეს თაყვანისსაცემ-

ლად და მოართვეს ძღვნად: ოქრო, მური და გუნდრუკი. მოკვებს წინაშეაღმართ ვარსკვლავი, უეჭველია, რომ ის იყო არა უბრალო ანუ ჩვეულებრივი, არამედ უნიუთო და საკვირველებითი. ამ გვარ ვარსკვლავის გამოცხადებაში აღმოსავლეთისაკენ შენიშნეს მოკვთა, დიდი რამ ამბავის მოსწავება, და წამოჭყვნენ მის მოძრაობას, რომელიც უკანასკნელ დაბდა იმ ალავს, სადაც იყო იესო ქრისტე.

კით. ვინ ასტეხს დევნულება იესო ქრისტეზედ ფიცხლავ მისის დაბადების შემდეგ?

მიგ. იროდი, ურიათ მეფემ. მოკვნი მოვიდნენ ჰირველათ იერუსალიმში და კითხულობდნენ იესო ქრისტეს დაბადების ალავსა: “ჩვენ ვნახეთ, ამბობდნენ ისინი, იმისი ვარსკვლავი აღმოსავლეთისაკენ,,. იროდი შეძრუწუნდა, ეკონა სამეფოს წაართმევდა მას იესო ქრისტე, ვითარცა მოძავალი მეუფე ურიათა. ამისთვის ბრძანა მან გაწვევა ერძათა, ჭასაკით ორის წლისა და ნაკ-

ლებ, ბეთლემში და იმის გარეშემო ურიასტანის
ხლავებში, ჭუიქრობდა ვითომც ქრისტეც იმათ-
ში მოჭყუებოდა.

კით. რა ნაირათ გადაჩხა იესო ქრისტე იროდის დე-
ვნულებას?

მიგ. ანკელოსი გამოეცხადა იოსებს, და უბრძანა
მას, რომ წაიყვანოს ერმა იესო და დედა მისი,
და წავიდნენ ეგვიპტეში; ხოლო იროდის სიკ-
ვდილის შემდგომ კვალად გამოეცხადა ანკელო-
სი იოსებს ეგვიპტეში და უბრძანა უკანვე დაბ-
რუნება იქიდგან. ამ სახით იესო ქრისტე გა-
დაჩხა იროდის დევნულებას. როდესაც მოვიდ-
ნენ ეგვიპტით იოსები და მარიაში და მოიყვან-
ეს თანა იესო, — მაშინ დაესახლნენ გალიიის
ქალაქში — ნ ა ს ა რ ე თ შ ი .

კით. როგორ ატარებდა იესო ქრისტე თავის სი-
ცოცხლის ჰირველ წლებს?

მიგ. ჰირველს წლებს ატარებდა იესო ქრისტე თავის
მშობლების სრულს მორჩილებაში. მეთორმეტე

წელიწადში რომ გარდახდეს, მშობელთა წაიყვანეს ისა იერუსალიმში ჰასექის დღესასწაულზედ, ის შევიდა ტაძარში საუბროთა მწიგნობრებთან და სჯულისმძღვრებთან, და ვეკლანი გააკვირვა თავის ცოდნით.

კით. რაუდენ ხანს ჰსცხოვრებდა იესო ქრისტე დაფარულად.

მიგ. იესო ქრისტე სცხოვრებდა დაფარულად ოცდაათ წლამდინ, იმ დრომდინ ვიდრე იოანე წინამორბედი გამოცხადდებოდა მდინარე იორდანის კიდევებზედ, მქადაგებელი სინანულისა და ნათლისმცემელი ეოვლისა სულისა, ვინც კი ისურვებდა ნათლისღებას. იესო ქრისტემაც ნათელი იღო მისგან. მის ნათლის ღების დროს სული წმიდა გარდამოვიდა ზეცით ტრფდის სანით და ისმოდა ხმა მეტყველი: ესე არს მე ჩემი საუკვარელი რომელი მე სათნო-ვიყავ.

კით. სად წავიდა იესო ქრისტე შემდგომ ნათლისღებისა?

მოდურება

დღესა ქრისტეს ფერისცვალებისა.

“გამოგვიბრწყინვე ჩუხნცა ცოდვლთა
ნათელი შენი მიუაჩრდილებელი,, (ტროპ.
დღესასწ.)

დღესა ამას, მართლმადიდებელნი, წმიდა ეკლესიის ჩვენი დღესასწაულებს ფერისცვალებასა უფლისა ღმრთისა და მაცხოვრისა ჩვენი იესო ქრისტესსა, რომელიცა, ვითარცა გესმათ წარკითხულისა აწ სახარებისაგან, მოხდა ესრეთ: ერთხელ უფალმან იესო ქრისტემან, დროსა ქვეყნიერისა ცხოვრებისა თჳსისასა, წარიუყანა სამნი უსაყურელებნი მოწაფენი თჳსნი: ზეტრე, იაკობ ჭ იოანეს და აღიუყანა იგინი მთასა მალალსა თაბორს — ლოცუად, და აქა დროსა ლოცვასა ფერისცვალა წინაშე მათსა: — ზირი მისი განბრწყინდა ვითარცა მზე, ხოლო სამოხელე მისი იქმნა სვეტაკ, ესე იგი, თეთრ, ვითარცა თოვლი; მასვე უამსა წარმოხდგნენ წინაშე მისა ზეცით წინასწარმეტყველნი მოსე და ილია, და დრუბლით გაძო, რომელიცა აგრილობდა მათ ყოველთა, ისმა სმა ღმრთისა მამისა: “ესე არს ძე ჩემი საყვარელი, რომელი ძე სათნო ვიყავ, მაგისი ისმინეთ...”

ქრისტეანო! რაღსათჳს მაცხოვარმან ჩვენმან აჩვენა მოწაფეთა თჳსთა დიდება თჳსი ფერისცვალებასა შინა? მისთჳს, რათამცა მათ

გულისხმა-ყოთი მისი ნებნით ვნება და დადგრომილ იყვნენ შეურ-
ეველად სარწმუნოებასა ზედა და სიყვარულსა მისა მიძარბთ და არა
შეორგულეულები იყვნენ იმა დამდაბლებითა, რომლისა მიღება მას
მალიად ეგულეობდა ცხოვრებისათჳს კაცთა ნათესავისა. რაჲსათჳს
წარმოუდგნენ მას წინასწარმეტყველნი მოხუ და ილია? უმეტესისა
განმტკიცებისათჳს უფლისა მოწათგეთა სარწმუნოებასა შინა მისა მი-
ძარბთ; წმიდანი წინასწარმეტყველნი მოწმობდნენ, რომელ მოძღუ-
რი მათი არს შემოქმედი და აღმასკებელი სჯულისა და წინასწარ-
მეტყველთა, რომელ მას, ვითარცა ღმერთსა, მსახურებენ სჯული
და წინასწარმეტყველნი.

გ ა მ ო გ ვ ი ბ რ წ ყ ი ნ კ ე ჩ უ ლ ნ ც ა ც ო დ კ ი ლ თ ა ნ ა თ ე ლ ი
შ ე ნ ი მ ი უ ა ჩ დ ი ლ ე ბ ე ლ ი, ნ ა თ ლ ი ს ა მ ო მ ც ე მ ე ლ ო უ ფ ა-
ლ ო! ს ა ყ ვ ა რ ე ლ ნ ო შ ე ი ლ ნ ო! და ს ჭ კ ე ნ ე ბ ა და შ ე მ დ გ ო მ ს რ უ ლ ი ა დ გ ა ნ-
ს მ ე ბ ა ი ს ყ ვ ა ვ ი ლ ი ა ნ უ მ ც ე ნ ა რ ე რ ო მ ე ლ ი ც ა ყ ო ვ ე ლ თ ჳ ს შ ი თ ე ბ ა ს ი ბ-
ნ ე ლ ე ბ ა შ ი ნ ა, ე გ რ ე თ ე ე ა რ ა ს ც ხ ნ დ ე ბ ა, ა რ ა მ ე ლ წ ა რ ს წ ყ მ დ ე ბ ა ი ს
ს უ ლ ი, რ ო მ ე ლ ს ა რ ა ა ბ რ წ ყ ი ნ კ ე ბ ს ნ ა თ ე ლ ი ქ რ ი ს ტ ე ნ ი, რ ო მ ე ლ ს ა
ა რ ა რ ა ს ა ზ ა დ ა ა რ ა ა ქ უ ს კ ა ნ ო ნ ი ე რ ი გ უ ლ ი ს ხ მ ი ს ყ ო თ ე ა, და მი-
ი ლ ე ბ ს ს ი ც რ უ ე ს ა ჭ ყ მ მ ა რ ი ტ ა დ, ს ო ლ ო ჭ ე მ მ ა რ ი ტ ე ბ ა ს ა ღ ჭ-
თ ი ს ა ს ა გ ა რ დ ა ს ც ვ ლ ი ს ს ი ც რ უ ე ლ (რ ო მ. 1, კ ე).

მასა ჩვენ რა უნდა ვუქმნათ, ძმანო, რათა გამოგვიბრწყინოთ
მარადის მყოფი ნათელი თჳსი ნათლისა მომცემელმან უფალმან
ჩვენმან იესო ქრისტემან? ჩვენ უნდა გვიყვარდეს ნათელი ესე, და
დაუმორჩილნეთ თჳსი თჳსნი ცხოველ-მყოფელსა მისსა მოქმედებასა.

ესრეთ, ძმანო, რათა ნათელისა-მომცემელმან განანათლოს გულ-
ნი ჩვენნი ნათლითა თჳსითა, რომელიცა ეხოდენ საჭირო არს ჩვენ-
და ჩვენისა ცხოვრებისათჳს, ჩვენ უნდა გვიყვარდეს ნათელი ესე და
ვმონებდეთ მას; წინააღმდეგს შემთხვევაში არა თუ არ განგვაბრწყი-
ნებს ჩვენ იგი. არა თუ არ განანათლებს დაბნელებულსა გონებასა
ჩვენსა, არა თუ არ აწარმოებს ცხოვრება შემოხილსა თჳსსა მოქ-

მედებსა ხუთთა შინა ჩვენთა, ანამედ წინააღმდეგ შთაკვავდებს ჩვენ
იმ სასჯელში, რომლისათვის ესრეთ იტყვს გულთაღმნილგული უიფა-
ლი: “ესე არს სასჯელი, რამეთუ ნათელი მოვიდა სოფ-
ლად, და შეიფარეს კაცთა ბნელი, ვიდრე ნათელი,
(იოან. 3, ით). სასიწმინდო და დასჯის ღირსიცა გულ-
გრილობა ნათლისადმი. ნუ გამოვიპყლოთ მისთვის, თუ სა-
იდგან წარმოდგება ეს გულგრილობა ნათლისადმი, თუმცა ამ-
ხედ ამბობს ნათლისაღმცემელი: “ყოველი, იტყვს იგი, რომე-
ლი ბოროტსა იქმნეს მისთვის და არა მო-
კალს ნათელსა, რათა არა ემხილნენ საქმენი მისნი; სო-
ფო რომელი იქმან ჭკმაროტებსა, მოკალს ნათლად,
რათა ცხად იყუწნეს საქმენი მისნი, რამეთუ ღმერთი-
სა მიერ ქმნულარისა (იოან. 3, კ. კა). მოკალს ნათლისა-
დმი, განბრწყინდება მის მიერ, ეზიარება მისსა ცხოვრებას შემო-
ხილსა ძალსა და სცხოვრდება მის მიერ.

ღ ესრეთ ნუ გამოვიძიებთ, შეიღწო, მომეტებულად მისთვის,
თუ საიდგან არს კაცთა შორის გულგრილობა ნათლისადმი, ნათ-
ლისადმი ქრისტესსა, მამა სადამე ნათლისადმი ცხოვრება შემოხი-
ლისა; ანამედ განვიხილოთ მისთვის, თუ სად არის შესლული, ანუ
შეგრძობული ეს ნათელი; სად არის იგი ესრეთ გამოცხადებულ,
რომელ უცთომელად შესაძლო იყოს მისგულად მისდა, ზიარებად
ძალსა მისსა, — სად არის გამოცხადებულ და სად ბრწყინავს იგი ეს-
რეთ, რომელ შესაძლო იყოს გარბვა მისი ტყუილისა და წარმა-
წყედელისა ნათლისგან, რომელსა შეიძლოს შეცვლილი ანგელოზად
ნათლისა, ხული სიბოროტისა, ესე იგი ეშმაკი, განმავრცელებული
ხულიერისა ხიბულისა და შურისა პირისპირ ჭკმაროტისა ნათლი-
სა? ესეცა ქმნულ არს ნათლისაღმცემელისა მიერ: ცხოვრება შე-
მოხილი ნათელი მისი ესრეთ შეგრძობულია, რომელ ყოველთა
შეუძლიანთ ხილვა მისი და შეევაარება: განცხადებულ არს ესოდენ,

რომელ ყოველთა შეუძლიანთ მიხვდა მისდა; ესრეთ მისაწოდებულა, რომელ ყოველთა შეუძლიანთ ეზიარონ ძალსა მისსა და სცხოვნდენ მის მიერ. ხოლო ხად შეუზღუდავს ნათლისმოდცემელსა ესრეთ ნათელი თჳსი? წმიდასა შინა ეკკლესიასა თჳსსა, რომელიცა მისთჳს მან ესრეთ მტკიცედ დაამყარა, რომელ ბჭენი ჳოჯოჯოთისანი, ესე იგი—ვერა რომელიმე მტერისა ძალნი, ვერ ერეოდენ მას (მატ. 16, 18). მართლმადიდებელსა ეკკლესიასა შინა ბრწყინავს ნათელი ქრისტესი, ჳ განანათლებს ყოველთა მისდა მოძვალთა. იგი, სიტყუსა მებრ წმიდის მოციქულისა ზაველსა, იცავს რა თჳს შორის ყოვლითა სინრულითა და სიწმიდითა ყოველსა წიგნსა ღმთიკახულიერსა და სარგებელსა სამოდღურებელად და სამსილუბელად და განსამართლებელად, და სასწავლელად სიმართლისა, რათა სრული იყოს ღმთისა კაცო იგი, ყოვლისა მიმართ საქმისა კეთილისა განმტკიცებულ (ბ ტიმ, 3, 16, 17). არს სკეტი და სიმტკიცე ჳეშმარტებისა, (ს ტიმ, 3, 15). იგი იცავს თჳს შორის ყოვლითა სინრულითა და სიწმიდითა და განავრცელებს იმს სწავლასა, რომელი შემდლებელ არს განგრძნობად კაცისა ცხოვრებისათჳს სარწმუნოებოთა ქრისტე იესოსითა. (ბ ტიმ, 3, 15). ღმერთმან მიანიჭა მას ძალი და ვის შეუძლიან მისტაცოს იგი მას? ამავე ძალისაგან, რომელიცა ძალადმან მიანიჭა მართლმადიდებელსა ეკკლესიასა, წარმოდგება ისა, რომელ საქმოდე არიან და იქმნებიანცა, მას შინა ვიდრე დასასრულადმდე ქვეყანისა მსახურნი ქრისტესნი და მხენი საიდუმლოთა ღმთისათანი, რომელთა მიერ კაცი ახლად იშობება სულიერსა შინა ცხოვრებასა და სრულექმნება მას შინა—განათლდება და სცხოვნდება. “ესრეთ შემრაცხენი ნვენ კაცმან, იტუვის მოციქული ზავლე, ვითარცა მსახურნი ქრისტესნი, და მხენი საიდუმლოთა ღმთისათანი, (ს გორ, 4, 1). და ეს-

რეთ, ქრისტიახენო! უკეთუ გვხუროს, რათა ნათელი ქრისტესი მოქმედებდეს ჩვენ შორის ყოვლითა თხებითა ცხოვრებაშემოხილლითა ძალითა, რომელი განგვანათლებს და წმიდა გუგოფს, რათა არ გვეწიოს ჩვენ ბნელი (იოან. 12. 35); მამა შევიუარეთ ესე ნათელი, მიუდრეკელად დავემონეთ მისსა მოქმედებასა, განცხადებულსა მართლ-მადიდებულსა ქრისტეს ეპიქიასა შინა წინა წარვიძღუანეთ ესე უტყუებელი ნათელი, რომელი ბრწყინავს ბნელსა ადგილსა შინა ქვეყანისსა, რათა ძთიები ცხოვრებისა აღმოებწყინდეს გულთა შინა ჩვენთა. ამინ. (*)

მღწეული გრიგორი ღამბარაკი.

(*) თქმული 6 აგვისტოს 1864 წელსა.

ს წ ა კ ლ ა,

ყოვლადწმიდა ღმრთისაძმობლის მიძინების დღესა.

აწინდელსა დღესა კდელსასწაულთ მიძინებასა ყოვლადწმი-
დასა, დიდებულისა დედოფლისა ჩუწნისა ღმრთისაძმობლისა, და
ძარადის ქალწულისა ძარამისასა. ოდეს ქრისტეს მოციქული, და
ეგრეთვე სხუანთა მოწმუნენი შეკრბნენ გოთსამანიასა შინა — მას
ადგილსა, სადაცა გარდაცვალებადიყო დედა ღმრთისა, — მამინ იგი-
ნი ერთითა გულითა და ერთითა სმობითა ეკედრებოდნენ, რა-
თამცა მან არ დაუტოებს იგინი ობლად. — მამინ თუთ ღმრთისაძმო-
ბელი უბრძანებდა მათ — ნუ სტირითო, არამედ მოხარულადიყავით ჩე-
მის მიცნებასათხსლო; ამისთჳს რომელ რადგანაც იგი წარსდგუ-
ბოდა წინაშე საყდრისა ღმრთისა მასობლად, უფრო ადვილად შე-
აკედრებდა იგი მათ უფალსა. ამასთანავე მან დააწმუნა იგინი,
რომელ შემდგომ მიცნებასაცა არ დაუტოვებს მათ ობლად, ჳ
არათუ მხლოდ მათ, არამედ თუთ მრთელსა ქუწყანასა სმიწად
ინილავს, დაიცავს და გკთილს უყოფს. შემდგომ მიცნებასათ-
ხისა ყოვლადწმინდა ღმრთისაძმობელმა ამგვარი ათქმის მწრათ-
ლად დაუძტვიტა ყოველთა; იმავე დროსა მოციქული თომა გერ და-
ესწრო ღმრთისაძმობლის დასათვლავებასუდა, ჳ ოდეს მოვიდა იგი
იერუსალიმსა შინა, იწყო ურგა ჳ მწუხარება, რომ გერ ედინსა
იგი ღმრთისაძმობლის დასათვლავებაში მონაწილეობის მიღებასა, — და

მოინდომს ხილვა ყოვლადწმიდისა გუჱმისა, რომელიც იყო მას უამსა მღებარე სათლავსა შინა; იმავე დროსა ერთად მოციქულუბითაერთ მოვიდა იგი გეთსამანიაში, სადაცა დათლულაიყო გუჱმისა ღუთისაშობლისა, გარნა არღა ჭზოვა გუჱმისა ზეციერის დედოფლისა. წარმოვიდგინათ ჩუჱნ, რაკვარად მწუხარე იმნებოდა მოციქული თომა, — და რაკვარად განკვირვებულაქმნებოდნენ თუთ მოციქულნიცა, რადგანაც ვერღა ჭზოვენ გუჱმისა ღუთისაშობლისა სათლავსა შინა. გარნა, მსმენელნო! ყოვლადწმიდა დედოფალი, ამალღებული ზეცად, შემდგომად მიცუჱლუბისა, ყოვლადწმიდითა სოცითა თუხითა, ეხვენა მოციქულთა დროსა ზურისაჭამისა მათისასა, მისცა მათ მშუდობა ჭ გურთხევა, ჭ აღუთქვა მათ სამარადისო მოარველობა, ჭ ეგრეთვე ყოველთა კაცთაანათესავსაცა.

ესგვარი მოარველობა, ქრისტიანენო! შემდგომ ამისა მრავალთა ინილეს თვალითა თუხითა. ერთსა დროსა წმიდამან ანდრია სალახმან ჭ მოწათემან მისმან ეზითანემ დროსა ღამისთეკით ღოცუსასა კონსტანტინეზოლს ვლახერნის ეკლესიასა შინა ინილეს თვალითა თუხითა ყოვლადწმიდა ღუთისაშობელი ჭაკრში, რომლისათანა იუჱნენ გუნდნი ანგელოხთანი, მთავარანგელოხთანი ჭ სხუათა წმიდათა; ინილეს, რომელ ქალწული დედა ღუთისა აძლევდა მოარველობასა მოწმუნეთა ზატოხნითა სამოხლითა თუხითა, ჭ ილოცუდა ყოველისა ქრისტიანის სათესავისათუხ.

ქრისტიანენო! ჩუჱნ ვუწყით წარსრულის დროებიდამა, რომელ მრავალთა წინაზართა ჩუჱნთა, საქარულეს ქრისტიანეთა, დროსა მწუხარებისასა გამოხცხადებიათ დედა ღუთისა, ჭ ცხადად უჩუჱნებია მათათუხ თავისი მოარველობა ჭ განუმოხებელი შემწეობა, — ოდესმე დროსა ბრძოლისასა, სადაცა უკუქცეულან სირცხვილუელნი მტერნი მათნი, — ოდესმე დროსა მომსვრელისა სენისასა, ჭ განქარვებულა სენი იგი, ჭ ოდესმე სხუა ჭ სხუა გვართა შეწროებათა ჭ მწუხარებათა შინა.

ყოველდღეობა ღმრთისმშობელი, როგორც ძველსა დროსა ში-
ნა, ეგრეთვე აწინდელსა უამხაცა გვიჩვენებს ჩუქნ მორწმუნეთა &
მისდა მიღტოლუილთა შემწეობასა თვისსა. დედა ღმრთისა, შემდგომ
მიტყალებისა თვისისა, არის მარადის შუამდგომელი ჩუქნი წინაშე
ღმრთისა; იგი მდგომარე არის მარჯუქნით ღმრთისა ფრთად ბრწყინ-
ვალითა სამონღითა, რომლითაცა ჭოვარავს ყოველსა მორწმუნესა &
მხურვალედ მოხრეულსა შემწეობისა მისისასა. გეცადნეთ ჩუქნცა წმინ-
დითა გულითა & სულითა დაახლოებასა მისთანა. უკეთუ რდესმე
შეგვაიწრებდეს რადმე, მაშინვე მივიგლოდეთ ღმრთისმშობლისადმი:
ის არის შემწე & მოვარნელი ქრისტიანეთა, & განსაკუთრებით სა-
ქართველსა, რომელიც არის წილადომილი მისი მხარე, ისევ
დღიდგან ქვეყნიერისა ცხოვრებისა მისისა, — & იგი მარადის იქმნე-
ბა განუყრელად ჩუქნთანა, & გვიჩვენებს თვისსა შემწეობასა. ამინ!- (*)

მღუდელი იოელ ხატოკი.

(*) თქმული 15 აგვისტოს 1864 წელსა.

გეთილმსახური მწერლობა ღავით მეფისა აღმაშენებელისა.

უკველია, ყოველს ქართულს, ვინც კი იცის ცოტადენი ისტორიის თავის ქუჩებისა, გაუგონია დიდი ქება ღავით მეფისა აღმაშენებელისა, — ღ ღირსიც არის იგი ყოველგვარისა ქებისა ღ მადლობისა ჩუქნგან. ის არის უზირველესი მნათობი საქართულად მსახურების საქმითა ღ ქრისტიანობრივის გეთილმსახურების განსაცვიფრებელითა ღუაწლითა, რადსათვისცა მიანიჭა მას ღმერთმან მადლი არა მხოლოდ წმუნებულისა მისდა სამეფოსა თორიდ შემკობისა, განშვენებისა ღ ამადლებისა, არამედ სასწაულადმოქმედებისცა, ღ ჭყო იგი მარადის მუხად ჩუქნდა ზეცათა შინა, ვითარცა ღიღუბული მისამიერ ღ დამკვიდრებული წმიდათა შორის მისთა. — (*) მაგრამ, ვგონებთ, არა ყველამ იცოდეს, რომ ეს წმიდა ღ გეთილმსახური მეფე ღავით აღმაშენებელი, ყოფილა ერთი უწარხინებულესთა საქართულად მწერალთაგანი იმ ტკბილად მოსაგონისა დროებისა, როდესაც მნათობდა იგი ქუჩყანასა ზედა, ვითარცა მწკ. ვამბობთ ამას არათუ მისათვის, ვითომც ჩუქნ აღმოვაჩინეთ რომელიმე დიდი თხზულება წმიდისა მეფისა, არამედ მისათვის, რომ სასიამოვნო შემთხვევამ გაგვაცნო ჩუქნ ერთი მცო-

(*) იხილე ტროპარი ღავით მეფისა 26 იანვარს.

რე მწერლობა მისი, — ჭ მონაგონებულად ასე სხსნოვრად ესრეთი-
სა წარჩინებულისა ჰიზისა, ჩუჭნის თუქრით, ცოტაც მიიღება ძვირ-
ფასად. — უეჭველი უნდა იყოს ისიცა, რომ თუნიერ ამ ძვირე მწერ-
ლობისა, სხუც იქმნებოდა რამე ნაწერი მისი წმიდა სულითა; მა-
გრამ დროთა ვითარებაძან ჭ საქართველს ვაძითადაჲსადა შოლოთ-
ძან ჭ აღრუილობაძან წარიცაცნეს იგინი, ჭ გვეყნეს ჩუჭნ მოკ-
ლეულ ძვირფასთა საუნჯეთა წიგნთასა, მსგავსად მისა, ვითარცა
დაკარგულად ჩუჭნათეს ვრცელად აღწერილა ცნოვრება წმიდისა და-
ვით აღმამენებულისა. ესრეთი ცნოვრება მისი სამდგომად იზოვე-
ბოდა ერთს იმერეთის მონასტერში, ჭ განსვენებულმა მებგრედიის
მთავარმა — დავით დ ა დ ი ა ნ ძ ი მ ა, მომეტებულისა ქართულთა წიგნთა
სიუჩარხულისაგამო, წაიღო ჭ თითქმის წარიზარა იგი, — ჭ რა უყო-
მას — არავინ იცის. ამ შემთხვევას მწუხარებით ასხენებს თუთ რუ-
ხეთის მწერალი, უ. მ უ რ ა ვ ი კ ე ი, მყოფი საქართველ-იმერეთში.

რა არის ის მწერლობა, რომელსედაც ვიწვეთ ჩუჭნ ეს ლა-
ჰარავი? ის არის “გალობა სინანულისა, თქმული დავით მეფისა
აღმამენებულისაძიერ,, ჩუჭნ გვეხმა აღრევე, რომ ეს საგალობე-
ლი იმთვებოდა ს. სვეტოვრულს, ერთს საქართველს ბატონიშვი-
ლის ოჯახში, ჭ იქიდაძი გარდმოწერიათ ფოგიერთთა დუთის ჭ
წმიდა დავით აღმამენებულის მოყურათა ქართულთა — მამათა ჭ
დედათა სქესისათა. უეჭველია, იქიდაძი იქმნება გარდმოწერილი ის
ტექრადიცა, რომელიც ჩუჭნ გვაქუს ასლა სულში. სოლო ეს მი-
ვიღეთ ჩუჭნ, წარსრულს იგლისის თვეში, გორის სობოროს დე-
განოზის პანტელეიმონ წ ი ნ ა მ ძ დ უ ჯ ა რ ო ვ ი ს ა გ ა ნ ა მ ფედაწარ
წერილობითა:

„ყოფლად პატრიოსანო რედაკტორო გიორგი!

უენ ხარ მომგონებელი სახულიერო ძახარებულისა,
ამერლიმერთა შვილთა ყოველთა განმახარებულისა,

მეც ნება წარმოხადგენად საგალობელის, დავით აღმაშენებელისა,
და დაბეჭდუა მისი ვითხოვო შენგან, დამაშვენებელისა.
ქათალიგოზის ანტონის მზგავსად აღმოხსნდი შენა,
ვით მან შენცა განაკეთილე ქართუწლთა ენა,
ფუტკარის-მებრ ყუავილთათუხ, მარად გხურის ფრენა,
რათა შეგვიბო და ჭყო მრავალთათუხ სიტყბოებისა დენა.
დეკანოზს მოხუცს, მოძღუარსა შენსა, მისარის ესე ყოველი,
თვის განმავლობას მარადის, თხზულებასა შენსა მოველი,
და წარვიგითსაკ გუღითად, დღეგრძელობისა შენისა მთხრველი:
მეც გვეცხ წინაშე ღუთისა ნინა ჯ წმიდა გიორგი მძლეველი.

დეკანოზი პანტელეიმონ წინა მძღუაროვი. “

დასამტკიცებლად ამ საგალობელის ნამდვილად წარმოებისა
დავით აღმაშენებლისაგან უნდა ვსთქუათ შემდგომი:

წმიდა დავით აღმაშენებელი იყო ფრთად განათლებული და
განსწავლული კაცი ქართულს ენაზედ იმ დროებაში, და უმეტეს
ყოველთა უყუარდა მას “სადმოთონი წერილნი, რომელნი იუვენს
მისდა საზრდელ და სახმელ ტბილ და მარადის საწადელ, და რომ-
ელთა ძალი და სიღრმე ზედმიწევნით იცოდა მან,,; ამისთუხ გა-
ნათლებულთა სომესთა, ერთს დიდს ხუჯულის შესახებს შემთხვევაში,
ყოველთა ბრძენთა და მეცნიერთა კაცთა შორის, განკვირვებით უთ-
ხრეს მას: “შენ სარ მოძღუარი მოძღუართა, რომლისა ბრჭალსა
ვერ მიმწუდარ-არაინ მოძღუარ საგონებელნი თქუწნნი,,. — (*) რა
საკვირველისა, ესრეთი ჭეშმარიტი კეთილ-მხასური და მტკიცე ღუ-
თის-მოუწარე კაცი და ამასთანაკვე მეფე, წერილთა ძველისა და ახ-
ლისათა აღთქმისათა ღრმად მეცნიერი, გარნა მცხოვრები ქუწყა-

(*) თქმულობა “ქართლის ცხოვრებისა,, დავით აღმაშენებელზედ.

ნასა ზედა და შორის მოქმედთა უსჯულოებისათა, გაძინატვიდა სულის და გულის მსურველეთა გრძნობათა თვითა სინანულის ლოცუასა და კედრებასა შინა და აღაკლენდა ღუთისადმი, რომელმანცა “დიდებულ-ჰყო იგი სასულისათჳს თჳსისა ბრწყინვალეთა-დამიერ ძლევათა ყოვლად საკვირველთა და ნიშთა-დამიერ საკვირველთა, (*) და აღამაღლა უმეტეს ყოველთა მეფეთა საქართველსათა? შემსურელი და დამდაბლებული სული და გული მისი ცხოველად გრძნობდა განსაკუთრებითა მადლსა და წყალობასა ღუთისასა მის ზედა, და მიივლტოდა ღუთისა მიმართ ცხოველისა და კეთილის-მყოფელისა შეწირვად განსაკუთრებულთა სამადლობელთა მსხვერპლ-თა სულიერთა, ხათნათა და სახიამოვნოთა უფლისათა, მსგავსად თანა-დამსახურისა და მონათესავისა მისისა, ძველისა და ვით მეფისა, თხალმუნთა ძეგლობისა. ესრეთნი განსაკუთრებითნი აზრნი დი ლექსები, შესაბუერნი მსოფლოდ ღუთი-გვირგვინისანისა სელმწიფისა გინა მეფისა, სშირად და ცხადად იხილვებიან ამ ჩუქნ-დამიერ განსიღუფს სინანულის საგალობელში (**). — ვგონებთ, ამის მიზეზით მიეცა ესე დავიწყებასაცა და არ დაიბუჭდა საზოგადო სინანულის საგალობლე-ბში, რომელნიცა იხილვებიან ჩუქნს საეკლესიო წიგნებში, და გან-საკუთრებით გურთხევანში, ამ სასუელით: “ზარაკლისი აღმსარებელსა ზედა, — რადგან ესენი შეესებიან და ეკუთვნიან არა მსოფლოდ მე-ფეთა ჳ მთავართა, არამედ ყოველთა ქრისტიანეთა — მამრთა და მდედრთა. — თუნიერ ამისა, და ვით აღმაშენებელს ექმნებოდა სასემი, ამ გალობის შედგენის დროს, მაგალითნი საბერძნეთის კეთილ-მსა-სურთა და ღუთის-დამუწარეთა მეფეთა, რომელნიცა დიდს სიტკბო-ებსა ჳბრებდნენ სადმერთო და საეკლესიო ლოცვების და საგალობლე-ბის შედგენაში, და კიდევ მრავალნი შეადგინეს.

(*) ტროპ. დავით მეფისა.

(**) იხილე გალობა ა, მ. გ., გალობა გ, მუხლი ბ; გალ. ვ, მ. დ; გალ. ზ. მ. დ; გალ. თ, მ. ბ.

ეს აზრები წარმოგვიდგენს ჩუქს წინა ამ საგალობელის მი-
 ლების და განხილვის დროსა, რომლისა დროსად სიძველესა ენითა
 და ლექსთაწყობილობითა ვერა უარ ყოფს ვერაპითარი ქართულის
 ენის და ისტორიის მცოდნე. — ღმერთმან და წმიდა დავით აღმა-
 შენებელის მადლმან მისცეს ყოველს ქართულს ისრეთი ცოდნა და
 სიუწარული სასულიერო წიგნებისა და თავის ენისა, ვითარცა
 ჭქონია ამ სანატრელს მუიებსა, რომელი “არა დაატდიდა კითხვასა
 მათსა ვიდრე არა დაშვებოდდა; ხოლო შემდგომად სერობისა, ნაც-
 ულად მიღისა ანუ სხვისა რამესამე საქმისა, კუთვლად კითხვასა წი-
 გითასა იწყებდა, და რაჟამს თუაღნი დაშვებოდნენ, ფრთხილად
 ისმენდა წინაშე თვისსა მკითხველისასა, და გამოეძიებდა და განმარ-
 ტებდა ძალსა და სიღრმესა მათსა,, (*)! — ესრეთი სურვილით და
 გრძნობით მიუძღვნი ჭეშმარიტსა თვისსა პატივისცემასა და გული-
 თადსა მადლობასა ყოვლადპატიოსანს დეკანოზს პანტელეიმონს,
 ხოლო ჩუქსნი ყურნაღის მკითხველთა წარმოგზავნილსა მისამიერ
 დავით აღმაშენებელის საგალობელსა, — რათამცა ჩუქსნცა “საქმენი
 თვისნი განვაგნეთ სორციელნი და წარვმართნეთ სულიერნი,,! —

მღუდელი გიორგი სკლიძე.

(*) თქმულობა “ქართლის ცხოვრებისა,, მას ზედა.

მსუდარტ-მთავარი მონაზონი-ქართულში.

წმიდა ათანასი, მეუდაზნოე ათონის მთისა, თუხის კეთილ-მსახურებითა და სასწაულ-მოქმედებითა ისრეთი წარჩინებული შეიქმნა, რომ ყოველი მხრიდგან იწყებს მოხუცა მისს მონასტერსში, არა თუ მდაბალთა და გლეხთა, არამედ თუთ წარჩინებულთა ზირთაცა, და მღუდელ-მთავართა, რათამცა მიიღონ მისგან ჭსწავლა ღმთიუკ-სათნო-ნო-ნო-ნო ცხოვრებისა.

იმ დროს, სხუათა შორის, მივიდა ათონის მთაში ერთი ქართველი თავადი, სასულად თორნიკი, რომელიცა დიდ-სახს ჩინებულად მსახურებდა საბერძნეთის ჯაშქარში, და იყო დიდებული, კითარცა გამრცდილი მსუდარტ-მთავარი. უდაზნოში მეფობამ და ღმთის-მომშიმობით ათონის მთის მონაზონთა ცხოვრებამ მიიზიდა თორნიკი, ესრეთ რომ ბოლოს თუთონაც მოიწადინა მონაზონობის მიღება და განტარება თუხთა დანამთენთა დღეთა უდაზნოს შინა წმიდისა ათანასისსა. საბერძნეთის მსუდარნი დიდ-სახს სწუსდნენ მოცილებისათუხ ესრეთისა გულ-კეთილისა, მსნისა და გამრცდილისა მსუდარტ-მთავრისა.

როდესაც გარდაიცვალა საბერძნეთის იმპერატორი რომანოზ მეორე, და განმგებლობა სასულ-მწიფოებსა ჩააბარეს ქერისსა დედოფალს ზოიას, იმ დროს სზარსთა დაიწყეს დაცემა მახლობელია მათდა საბერძნეთის სამიფლობელითა, და უზირებდნენ აღსრებას

მთელს სახეობის სხეულშიც. ამ ძნელს მდგომარეობაში იმ-
პეტრიცამ არ იცოდა თუ რა ღონისძიება ეხმარა დასამორჩილე-
ბეულ მტერთა და ან ვინ დაეხმარა მხედართმძღვანელებად, და
მოაგონდა თორნიკი: მისი აღმორჩევა ინება მან წინამძღვრად
თახისა დაშქრისა. მაგრამ თორნიკიმ, დამტყვევებელს ყოვლის ქვეყ-
ნიერის ზრუნვისამან, უარ-ჭყო ესრეთი დედოფლის თხოვნა. მა-
შინ ღირსმა ათანასიმ, მრავალთა უფროსთა შერთა და მონაზონთა-
თანა, ჭრქვა მას (ორნიკის): “ჩუწნ ყოველი ვართ შეიღნი ვრთისა
მამულისანი, და ამისთვის ყოველი მოვალე ვართ დავიცვათ იგი.
ყოველთვის მოვალე ვართ ჩუწნ-ვილოცოთ დამორჩილებისათვის
მტერთა, რათა ღოცვითა ჩუწნითა ვხდით მათ; მაგრამ, თუ
უძალესი მთავრობა დაინახავს საჭიროდ და მოითხოვს ჩუწგან
სულთადა ჩუწნთა და გულთა სსოგადო სარგებლობისათვის, —
მამინ ჩუწნ უარისაუთქმელად უნდა დავემორჩილოთ მას. ძმაო სა-
ყვარელო! ვინც წინააღმდეგ ამისა მოიქცევა, იგი განაწიხებს ღმერთ-
სა. თუ შენ არ გაუგონებ მეფესა, რომლისა შირითა გაუწყებს შენ
ნებასა თახსა თუთ უფალი, — მამინ შეიქნები შენ ზახუსისმგებელ
წინამე მისა სისხლის დაღვრისათვის მემამულეთა შენთა, რომელთა
გამოსხნა შეგეძლო შენ, მაგრამ არა ინებე; ეგრეთვე ზახუსს უგებ
შენ უფალსა აღსრებისა და შეგინებისათვის ტაძართა ღმრთისათა.
და ესრეთ, წარკედ მშვიდობით, ისვენ მამული შენი, და დაიტევ
წმიდა ეკლესია. ნუ გეძინის დაკარგვად ამისძიერ ღმრთისმსახუ-
რების ტუბილისა დროებისა. მოხეცა წინაუძღოდა დაშქართა თახთა,
და იყო ეგრეთვე თანამწრასველ ღმრთისა. სიყვარულსა შინა მოყუ-
ხისასა შეიცვის სიყვარული ღმრთისა; და ვიკადნიერებდა თქმად,
რომელ სიყვარული მოყუხისა უნიამოუნეს-არს ღმრთისა, ვიდრე გულს-
მოღვინებითი ზრუნვა ცხოვნებისათვის მხოლოდ სულისა თახისა;
რამეთუ “არავინ ჩუწნთაგანი თავით თახით ცოცხალი არს, და
არავინ თავით თახით მოკუდების,, (რომ. 14, 7).

თორნიკი დაემორჩილა წმიდა თანხის ბრძანებას, და განიხი-
და რა დროებით საბერო ტანისამოსი, მიიღო უფროსობა ლაშქრო-
ბისა; და იმისაგამო ეს ლაშქრობა გათავდა კეთილად და ჩინებუ-
ლად. დაამარცხა რა რადუნსამე ბრძოლაში სპარსნი, შეარია იგი-
ნი ბერძნებთანა და მოახდინა სასარგებლო საბერძნეთისათვის მშვი-
დობა. რადუნსაც, შემდგომ ამისა, მობრუნდა თორნიკი სამეფო ქა-
ლაქში (სტამბოლში), და შთახაზრა თავისი თანამდებობა ვინდამი-
ცა ჯერაიყო, — მასინ დედოფალმა შეაძლია მას სსწა და სსწა სა-
ჩუქარი; მაგრამ თორნიკმა ჭბობოვა მსოფლოდ რადუნსამე ფული
აღსაძენებელად ახალი მონასტრისა ათონის მთაზედ ივერიის ანუ
საქარტლელს სასკლზედ. სიკეთის მგრძნობელმა დედოფალმა სინა-
რულით აღუხრულა მას სურვილი თვისი, და ამასთანავე ბრძანა კიდევ
განწესება მისი აწსიმანდრიტად იმ ახალს აღმენებულს მონასტერში.

ეს ივერიის ანუ ქართლელთა მონასტერი არის დღევანდელ დღემ-
დინაც; მაგრამ იმყოფება არა ქართლელის, არამედ ბერძნების სკლში.

იმის სალაროში არიან შენახულნი დიდად შესანიშნავნი სამსე-
დრო იარაღნი თორნიკისა, ძალიან მძიმენი და ძვირფასად შემკულ-
ნი. იგინი ცხადად გვიჩვენებენ ჩუქნ, რომ თუთოულსა ჩუქნგანსა შე-
უძლიან ემსახურებს ერთად მკუფებსა ზეცათასა და მკუფებსა ქუჭუნთასა. (*).

რუსულით მთარგ. პლატონ ლოლასძე.

(*) საკვირველია ესრეთი დიდებული მხნეობითა და სიწმიდითა გუამი —
თორნიკი ჩუქნში დავიწყებულია, ასე რომ ჩუქნს წმინდანებშიც არ იპო-
ვება მისი სახელი. უეჭველია, ეს მომხდარა რომელიმე დროების ვითარე-
ბისა-გამო; ხოლო დასამტკიცებელად მისის დიდისა სიწმიდისა საკმაოა გა-
ხსენოთ, რომ თვით ბერძენთა და რუსთაგანცა იწოდება იგი წმიდად და სა-
თნოდ უფლისა. მხოლოდ მით არის იგი ცოტად პატივის-ცემული ჩუქნში,
რომ ზოგიერთნი ქართლელნი, უფრო თავადნი, ერისთვიანთ გვარნი, იწო-
დებიან მისი სახელით. ინებოს ღმერთმან, მიხაძონ მათ და სხუათაცა ქართ-
ლელთა წმიდა თორნიკის მხნეობასა და კეთილ-მსახურებასა, ანუ ღმრთის და
მოყუხის სიყუარულსა, რადცა არს სანატრელ და სასიამოვნო ყოველთა-თვის
და პატივის-საცემელ ღირსისა თორნიკისა. რედ.

ადმონსკლეთით თაყუანის-ცემისათვის ღმერთისა.

ღმერთსა მსახურებისა ჩემისა ხიონის სობორში, მრავალნი მცირედგანათლებულნი სასულიერო წოდების პირნი შეკრებოდენ ჩემს ოთახში; ვინაჲდგან მსხლობლად ჩემსა იმყოფებოდა კანცულარია ექსარხისისა, — და დაიწყებდენ ღაზარაკსა საღმრთო წერილის და საღმრთო მსახურების საგანზედა. უფრო ხშირად ქქონდათ მათ ღაზარაკი მასათვის, თუ ვითარნი მიზევსით თაყუანის-ცემების ადმონსკლეთით ღმერთი; და მრავალთა ვერ ვძლათ აღხსნა მასი. და აწცა უწეო მე, რომელ არიან ჩემებრნი გურს დაუსრულებულნი სამღუდელონი მრავალნი, რომელთაცა არა ზედამიწევსით იციან იგი; და უკეთუძცა სამღუდელთა არა გცოდინებათ, მაშინ საკრთთა ვინაგანღა უნდა ისწავლონ. ამისთვის სასარგებლოდ ვრაცხთ — მივსაქციოთ უურად-ღება ამასევე და ძოვიანმინოთ სწავლა წმიდისა იოანე დამასკელისა.

“ღმერთი არს ნათელი, და მზე ხიმაწითლისა, და წერილთა შინა, ადმონსკლად სახელადების ქრისტე; ვარდა ამისა, იტყუნ წინასწარმეტყველი დავით, “მეფენი ქრისტეანისანი აქებდით ღმერთსა და უგალობდით უფალსა ადმონსკლსა ზუდა ცხსა ცათსა ადმონსკლით... და კვლად იტყვის წერილი: “დახერგა ღმერთმან სამოთხე ედემს ადმონსკლით. და კარავსა მას, რომელიცა ქქმნა მოხე, ადმონსკლით ქქმნდა კრეტხაბმელი და საღვინებელი. და ოდესცა სოლომონმა

აღაშენს ტაძარი, აღმოხვეულით უფო მას ბჭე. და ჯუჯარს-ეცნა რა
უფალი ჩუქნი იესო ქრისტე, დასავლეთად სედიდა, და ესრეთ
მდგომარენი და მხედველნი ხალხთოდას ზიარისა მისისანი, თაყუან-
ისსტემდენ მას. და ამაღლდებოდა რა ზეცად იესო ქრისტე, აღ-
მოხვეულით კერძო აღვიდოდა ღ ესრეთ თაყუანისსტემდენ მას
მოციქულნი მისნი, და ანგელოზნი ეტყოდენ მოციქულთა მათ: “ესე
იესო, რომელი ამაღლდა თქუნიან ზეცად, ეგრეთვე მოვიდეს,
ვითარცა ისილეთ აღმავალი ზეცად... და თუთცა სთქუა იესო ქრი-
სტემ: “ვითარცა ელვა რა გამოვალს აღმოხვეულით და ხანს
ვიდრე დასავლადმდე, ეგრეთ იუფს მოხვლას მისა გაცისა. და ამის
თუხ თაყუანის-ეცნით აღმოხვეულით ღმერთსა... (*)

მღჳდელი ა. ჯანუკი.

(*) ღმრთის-მეტყველება იოანე დამასკელისა, წიგნი 4. თავი 13.

კულის წუხილი ბედ-კრულისა.

მუდამივს ჯავრი და ბორბტება,
ბედ-კრული კაცი, მით იტანჯება.
არვინ არ არის, ნუგეშის-მცემი,
მხოლოდ ეს არის, ჯავრის მომცემი. —
არ მიბრალებენ, არც მიწუნარებენ,
თითქმის სიცოცხლეს მე მიმწარებენ. —
კით გასძლახს გულმან, ამ მწუნარებით,
რას მე დავდივარ, სულ მდუღარებით. —
არ ხაით შემწე, არ ხაით მცნობი,
არავინ არის ჩემსედა მკრძნობი. —
თუმც მწუნარება, ყველამ უწყიან,
მაგრამ საბრალახს, განზედ უკლიან. —
ვის რა შევსთხოვო, მე მოკლებულმა,
კით გასძლახს გულმა, ყველგან ტანჯულმა. —
რადგან, ზენარო, ხარ შენ ცხოველი,
მარტო წყალობას შენგნით მოველი. —
შენ გთხოვ ყოველსა, რაც მომაკლდემა,
შენზედ მაქნებ მტკიცედ მე ხახოება. —
ყოველი შენგნით არის სულ-დგმული,
მხოლოდ შენზედ ვარ დამყარებული. —
რადგან შენა ხარ ჩუქნი დამრჩენი,

და ერთად ხალხთა ყოვლის გამხენი. —
ღმერთო, მეწიე, შენ გეკედრები,
ჩადგან ბედ-გრული მე კიტანჯები!
თუძცა ამ ხალხთ შორის, არვის დავხანდე,
მხოლოდ ბედ-გრულსა, შემწედ შენ ძევანდე!

გ ი რ გ ი ი ა ნ ქ რ ვ ი .

ს ხ ჴ ა და ს ხ ჴ ა ა მ ბ ა ვ ი .

კზ-ს ივნისს ამ ხუდე წ. ხელმწიფე იმპერატორმა ინება დაძ-
ტიტება უწმიდესის სინოდის წარდგინებისა მყოფობისათჳს ცაგე-
რის მონასტირის არსიანდრიტისა ტ ა რ ა ს ი ს ა მინგრელიის ეპის-
კოპოსად. სახელ-წოდება მისი ეპისკოპოსად აღსრულდა ტფილის-
ში, საქართველადმკრეთის სინოდის კანტორაში, კზ-ს აგვისტოს,
ხოლო ხელდასხმა სიონის საკათედრო სობორში ღ-ს აგვისტოს,
ძალად-ყოვლად უსამღჳდელოების საქართველადს ექსარხოსის არ-
სიეპისკოპოსის ევსევინადმიერ თანამონაწილეობითა ყოვლადსამღჳ-
დელოთა ეპისკოპოსთა: გაბრიელ იმერეთისათა და გერონტი გო-
რისათა, საქართველადს ვიკარისა.

ხელმწიფე იმპერატორმა, ყოვლადღაუმოწყალებად ინება და-
ვიდოდოება მიგრელის სახულიერო სასწავლებლის სმორტიტლისა,
გოლეესკის სეკრეტრის ი კ ა ნ ე ჭ ი ჭ ი ნ ა მ ი ს ა, ერთგულად სამსა-
ხურისა და სხჴა და სხჴა სახარგებლო შრომისათჳს სახულიერო
უწყებაში, წმიდის ს ტ ა ნ ი ს ღ ა კ ი ს ძევანდე სარისის ო რ დ ე ს ი თ ა .

გალობა სინანულისა, თქმული დავით მეფისა
ადამაშენებელისა.

გალობა, ა. სძლის-პირი:

“წამის-ყოფითა, ღმერთო, ბუნებანი მდინარენი
“ხელუდელად აღამაღლენ, და მას შინა განიუჭანე კრი ის-
“წაიღთა სმელად, და გიგალობდეს გალობასა ძლევისასა“.

ჩასართავი: მიწყალე მე ღმერთო, მიწყალე მე.

რომლისა წინაშე ქედ-დადრეკილას უოკელი,
მუხლი მოდრეკების და ენა უოკელი შენსა ხმობს აღსა-
რებსა; მეცა, სიტყუაო, აღმსარებელსა მომხედენ.

მიწყალე მე ღმერთო, მიწყალე მე.

სატხა თჳსსა მამსგავსე, და სავრჳეჲლად გრძნობა-
დისა (*) და გონიერისა მეფობისად დამაწესე, შენებრ
აწხთა სიტყუებისა ჩემშორისცა შევრებითა; ხოლო მე
უძაღლო გექმენ. დიდება:

ბუნებითნი რა ძალნი არა სჯუღთაებრ ვიხმეინ,
მსგავსებისაგან დაჯაკლდი და დაჯბადე ბოროტი, ხოლო
სიღუღთა მიერსა გემოვნებასა ვრცელად განუსვენ ვრძ-
ნობანი. აწ და:

ქალწულო, ბრალუღთა თავმდებო, რომელმან
სიტყუა განაზრჳე ხორციითა დაცვითა მიწისათა, სი-
წრჳე უხასრებისა განსძარცვე ჩემგან, რათა მონაწული
შეგივრდე შენ.

(*) სილულისა, ქუტყუნიერისა. — აქ იგულისხმების,
რომ ამ სინაწულის გალობის წარმომთქმელსა მეფესა მიენიჭა
ღუთისაგან მადლი არა-მხოლოდ განბნეულთა და განთხე-
ბულთა მისთა სამეფოს ნაწილებთა შეერთებად ანუ ერთად შე-
კრვად, არამედ მოპოვებადცა და დამკვიდრებად ამას-თანა ზე-
ციერის მეფობის დიდებისა. რედ.

ღ
რ
მ
ს
დ
რ
ჳ
კ
კ
ს
ჳ

გალობა, გ. სძლის-პირი:

“ღმერთო, მაცხოვარო ჩუქნო, ყოვლისა დამბა-
“დებელო, რომელმან სიტყუთ დაამყარენ ცანი ძალაღნი,
“ყოვლით ძალით მათით და სულითა მით ხაღმერთოთა,
“დამამტკიცენ ჩუქნ ერთობით კლდესა ზედა საწმუ-
“ნობისასა“.

მიწყალე მე ღმერთო, მიწყალე მე.

ბუნებითსა მას ჰორთვირსა თუთ მიფლობელობისა-
თანა, მიფობისაცათანა შარავანდენი მარწმუნენ, (*)
სოლო მე ვნებათა ბილწთა მონებად მიუყიდე თავი, რამე-
თუ რომლისაგანცა ვინ ძლეულ, მისდაცა მონებულაჩიან.

მიწყალე მე ღმერთო, მიწყალე მე.

კაენის მკვლელობრი ცნობა, სეითის ძეთა ღირ-
წება, (1) გმირთა ხილოღანი, (2) მავლობა სუთაქადა-
ქელთა, შეგინებისა მწვირე უფროსად გამრავალწილე,
კითარცა რაჲ დაღმართამსობელმან მდინარემან უკეთუ-
რებისამან. დიდება:

(*) ეს მუხლი ცხადად გვანიშნებს, რომ ამის შემდგენი
მეფე ყოფილა ძლიერი და თვთ-მპყრობელი.

(1) ურცხვინობა. (2) უწესობა. რედ.

მეგობრული გულმძიმობა, ქანანელთ ჩუქრულებანი, მსხვერპლთა ნაშობთა ზმნა (1), და სხარვა (2), კოწილი (3) თმათა, და სხარანი, რომელთა შენ ბრძანე არა მსგავსება, უწარმდებესად მოვიგენ თუთ მათ პირმშობთა სხარეთასაცა. აწდა:

ამისთუხ იყო ქაღწული და ხორც ქუჭყანა სიტყუხა, რათა დედობრივთა რხათაშიერ ცხონდენ ცოდვილნი, რომელთა პირველი მე ვარ, ვითარცა უფსკრული შესაკრებელი ბილწებისა ღვართა.

გალობა, დ. სძლის-პირი:

„რამს ესმა მოხლუა შენი წინასწარმეტყველსა, „ქრისტე, განკვირვებით ღაღადჰყო, მესმა მე სმენა შენი, უფალო, რამეთუ მოხულდ ქუჭყანად, რათა ცხონებნე დღეს ცხებულნი შენნი,“

ზიწუალე მე ღმერთო, ზიწუალე მე.

ისრაილისა მეფეთა ვხადევდ, გარნა უხჯულოთა, და რაკდენ მეძლო, ვსცდებოდე ძაღლთა ზედა კმოლვისა (4) და წარმართთა აღრევისაშიერ, და ძაღლთა ცისათა თაუვანისცემისა.

(1) კერპთ-მსახურება და მსხვერპლის შეწირვა მათდა. (2) კუდიანობა ანუ მისნობა. (3) წვერი თმისა, საეშმაკოდ ნაწნავისა.

(4) კმევა, ზოლება საკმეველისა წინაშე კერპისა. რედ.

მიწყალე მე ღმერთო მიწყალე მე.

ზენაისა მოძრაობისა ასურისტანელი ძმნობა (1)
და ცთომილთა ვარსკუთლავთა და უცთომელთა კრება და
განყრა, სვე და ბედი, და შობის დღე, ვითა საღმრთოთა
უხმენელმან, ვიხჭურენ. (2) დიდება:

ელლინთა მიერი ვერცნობა სიბრძნეთა ღუთისათა,
ღუთისა და შემოქმედისა შექმნულთა მიმართ ცვალება
თაყუანისცემისა სრულკვყავ, რაჟამს თჯთოეულისა ვნე-
ბისა კერძსა ვმონე. აწდა:

ამისთვის ღმერთ მამაკაცებრ მოქმედი იქმნა ზეს-
თა ღმერთი, რათა კაცებრ უწყოდნის ვნებანი ჩუჭნნი,
და ღუთაებრ იხსნიდეს ბრალთაგან, რომელთა ღუთის-
მშობლად ქადაგან წმიდა ქალწული.

გალობა, ე. სძლის-პირი:

„შენდა აღჯმნთობ, რომელმან წყალობით მიეც სუ-
ლი შენი დაცემულთათვის ცოდვლთა ჳ ნებსით ვნებად

(1) ეს არის სიმღერა ანუ გალობა ვარსკუთლავთ-თაყუანის-
მცემელთა, რომელსა წარმოსთქმიდნენ ასურისტანელნი თჯთ-
ჟამსა ყრმის შობისასა, რათამცა იქმნეს იგი ბედნიერ.

(2) ვიფიქრე, განვიზრახე, რ ე დ.

„გარდამოხედ სიტყუა ღუთისა, მშვიდობა შენი მომეც
„ჩუენ, ვითარცა კაცთა მოყუარე ხარ,,

მიწყალე მე ღმერთო, მიწყალე მე.

ჭსჯულისა დაუთრგუნენ წიგნისა და ახალი ბუნებო-
თურთ, და კუალად ჭსჯულისა შენისა მოწამე, ჭსჯული გო-
ნებისა, ცოდვისა და ხორცილისა ჭსჯულსა დაკადონე.

მიწყალე მე ღმერთო, მიწყალე მე.

თუთოეულთა მსეტთაგან შეზავებულსა მსეტსა კემს-
გავსე მრავალგვარად, ჭ მრავალ ხატსა და სხუა უამ სხუელ-
ბრად ხელსა და მკენარსა ბუნებისაებრ თუთოეული-
სა. დიდება:

არა შეგძნწუნდი მანგლისაგან მიფრინველისა, რე-
მელი შუისა სიკუდილისა მისდის, რემელნი ჩემებრ
მიმდემად (1) ცრულ ფიტკუნ განსაკრთომელსა ხასელსა შენსა.

აწღა:

ამისთვის სისხლთა ქალწულებრივთაგან კორცნი
ღუთისანი ჭ ახალი შეზავება, (2) ღმერთი ჭ კაცი, რა-
თა იოხდეს ღუდა ჩემებრ განწირვით უსახლქმნილთა.

(1) ყოველ-დღე, დაუცხრომელად.

(2) ესე იგი — შეისხნა კორცნი ღმერთმან და იქმნა ახალი
შეზავება. რედ.

გალობა, ვ. სპლის-პირი:

„დანთქმული ღეგუითა, სოფლისა ამის განსაცდელ-
თათა, ნაკითა ცოდუნათა ჭმითაგოდომილი, ჳ მიგდებული
„მხეცსა სულთა მომწმუნებსა, გილაღადებ, ვითარცა იონა,
„ხრწნილებსაგან ჳ სიკუდილისა მისხენ ქრისტე,“

მიწყალე მე ღმერთო, მიწყალე მე.

სოფომონისსა წურბლისა ვერ მადღარი, სხუათა
სოფლის კიდეთა ვეძიებდ დასაზერობელად ჩემისაძღუ
უძლებებისა ჳ გულისთქმისა.

მიწყალე მე ღმერთო, მიწყალე მე.

ბორბტად გარდავსედ საზღუართა ჳ შეკრთე სახლი
სახლსა ჳ აგარაკი აგარაკსა ჳ უუძლურესთა მივსეკე ნა-
წილი მათი, ჳ ვიდრწიდ უმეზობლობასა, ვითარცა მარ-
ტო მკვიდრობდი ქუჩყანასა ზედა. დიდება

მბრძოლ-გუქმენ ყოველთა წესთა ჭსჯულისა შენისა-
თა, ქორწილთა-ძიერ ხენეთა ვიმძლავრე საწოლსა ჩემ-
სა, ჳ სხუათა ბორბტთა მიცემითა ვაცოდე ერი ჩემო,
ვითარცა იგი მეფეთა მათ ისრელი. (*) აწღა:

ამისთჳს ქალწული ღედა და შობა ახალი სიტყუ-
სა, რათა ახალი სატყოფა მეორედ მისცეს ცოდვით

(*) ეს მუხლიც ამ გალობის შემდგენის მეფობას ნიშნავს. რ ე დ.

განმრეწველთა მისთა დედობრივთა, წათა ოხათა ბრ-
ძმედიითა (1) დაადნოს სენეში ნივთი შეცოდებისა.

გალობა ზ. სძლის-პირი:

„ყრძათა ბაბილონს, სახმილსა მას შინა ცუჭარი
„ეცუჭარია ზეგარდაძო, ღუთისაძიერ დაღაღებდეს და
„იტყოდეს, გურთხუღსან რუთალო მამათა ჩუჭნთა
„ღმერთო უკუნისამდე.

მიწყალო მე ღმერთო, მიწყალო მე.

გეტხლი, ვითარცა მიწა და ოქრო ვითარ თიხა უბ-
ნისა ვიუნჯენ, და თაყუანის-გეტ ანგარებისა მამონას, ვი-
თარცა იგი ძუჭლთა მათ ბააღს, ასტრატეს და ქამი-
ოსს საძაგელსა.

მიწყალო მე ღმერთო, მიწყალო მე.

სიტყუა წმიდა და ბჭეთა ზედა მამხილებელი
მოვიძულენ; ხოლო მლიქნელთა (2) ძმაცული სიუკრაგე
ვითნე, და შემასმენელთანი დავიტებენ ზრახვანი, და
ცრუნი განვსტენ მსჯავრნი. დიდება:

ცრემლნი ქუჩივითანი და ობოლთა ბრგონილი ტი-
რილი არა შევიწყალო, არცა განუხვენ ნაწილენი მოქე-

(1) ცეცხლებრ განსაწმედელითა.

(2) პირამონეთა, მოქალაქუნეთა. რედ.

ნეთა, უფროსლა შენ ქრისტესა, რომელი იწოდები მცირედითა წოდითა მათითა. (*) აწდა:

ამისთვის შობა ღმრთისა აღამიანისაგან დედაკაცისა, რათა მიწითაშობილთა კაცთა ცთომისა, ვითარცა ღმრთისა დედა, დახსნიდეს ქალწული, და იოხდეს ცოდვილთათვის.

გალობა, მ. სძლის-პირი:

„შეუწკვლმან მსუჭალმან სინას აუწყა ღმერთი მოსეს სმითა წუღილსა ენა მძიმესა, და შურმან საღმრთომან ყრმანი იხსნა სახუმილისაგან, ჭ გალობით დადადებდეს: ყოველნი საქმენი აკურთხეკდით დღეს ღმერთსა, და უფალსა უგალობდით, და აღამაღლებდით მას უკუნისამდე...“

მიწყალე მე ღმერთო, მიწყალე მე.

ესენი ვსცოდენ სახარებისა ჭჯუღთა და მცნებათა შენთა შინა, მცემელთა არა უჭრიმლის მიზყრობასა, და გლახაკთათვის განშიშულებასა და რათურთით არა ფიცსა შენ ჭჯუღისამდებელი ჩემი ბრძანებდი, და გულისთქმით მიმსკდველობასა განსრულებულად მრუშებად დახსდებდი.

(*) ეს მუხლიც იმას ნიშნავს, რომ ამის შემდგენი და მოქმელი ხალხის მმართველი ყოფილა, ანუ მეფე. რედ.

მიწყალე მე ღმერთო, მიწყალე მე.

დაღათუ ესრეთ განვხრწნენ ყოველნი გრძნობანი და ყოვლად ხრწნილება ვიქმენ, გარნა არ აღვიხრწნენ მე ხელნი, არცა დავსდეკ სახობა ჩემი ღმერთისა მიძართ უცხობა, არცა უცხო თესლი რადმე; საწმინდობა საწვართელ-გვყავ სულის გარეშე მისხა, რომელი მახწავებს ღმერთის-მეტეუჭლთა შენთა. დიდება:

და აწ მომდრეკელი მუხლთა გულისათა ვხმობ, ვითარცა მანასე: მიღხინე, ჳი მეუთვეო ჩემო, მიღხინე, და ნუ წარმწყემდ ცოდუასა შინა, და ნუ იხსენებ ძვირთა ჩემთა, და ნუ დამხჯი მე ქვესკნელთა თანა, რამეთუ შენ ხარ ღმერთი მონანულთა, ამაღლებული ზესკნელს ცათა ძალთაგან. აწდა:

საკუთრად ღმერთის-მშობლად გქადაგებთ, უხრწნელო ქალწულო, და გჭრწამს, ვითარმედ ზატივი ხატისა შენისა შენდამო წიად-მოვალს ღმერთის-მეტეუჭლებო, და ცოდვილთა მოქცევასა ინიშებს მის-მიერ, ვითარცა ცხად-ჴყოფს თეატრო იგი მჩხობლთა, სიკეთე ეგვიპტისა, ღირსი ძარიაძე.

გალობა, თ, სძლის-პირი:

„მტვრთველმან გამოუთქმელად უხრწნელებისამან,
„სიტუჩასა დამბადებელსა ავასხა ბუნებაჲ, მოვედ უბი-

„წარსულს დავუბრუნებო, შენგან შობილსა-
„თანა მოვუბრუნებო, რათა ღირს ვიქმნეთ ჩუქნი დიდ-
„ბად შენდა.

მიწყალე მე ღმერთო, მიწყალე მე.

ყაძი რა წყლილთა და ხმელთა წარმოდგეს, წა-
რი ძეგობისა წარსდეს, და დიდება დაშრტეს, შეგებანი
უქმ იქმნენ, ყვავილოვნება დაჰნეს, სხუამან მიიღოს სკი-
პტრას, სხუასა შეუდგენ ხვანი, (*) მაშინ შემიწყალე მე,
მსაჯულო ჩემო, იესო ღმერთო.

მიწყალე მე ღმერთო, მიწყალე მე.

განრადოს წიგნი დღესა შინა სასჯელთასა და მე
ქედ-დადრეკილი წარმოგიდგე განკითხუად, მსაჯული
მართლ-ჭსჯიდე, მსახურთა რისხუა ქროდის, მართალნი
ნეტარებდენ და ისარებდენ, ცოდვილთა გვეძებს ცეცხ-
ლი, მაშინ შემიწყალე მე, მსაჯულო ჩემო, იესო ღმერთო.

მიწყალე მე ღმერთო, მიწყალე მე.

ვინათგან აღსარებით გრძნობად და შეკრებად იწ-
ყო ძვალი ძვალსათანა და ნაწევარი ნაწევარსათანა და

(*) ეს მუხლიც კჳალად იმასა ნიშნავს, რომ ამის მგალო-
ბელს — მეფეს ოდესმე ჩამოერთმევა მეფობა (ესე იგი — მოკუდება),
და სხუა დაჯდება მეფედ, ანუ მიიღებს სკიპტრას. რ. ე. დ.

განხმელოთ მობეჭად სული კუჩადად შობისა, მრწამს კუჩადად აღვსება სრულაჲყო ჩემ შორის ყოვლისავე სინანულით აღდგომისა. დიდება:

მარტო სრულა სამამოყო, ერთაწისკრევენებაო, განმინათლე მხედველობა სულისა, რათა გიხილო ნათელი ნათლითა უფლისათა, სულითა ღმრთისათა ქე გამოგვიბრწყინო მამინ დაუსრულებელთა საუკუნეთა. აწ და:

არა უხილავს მშესა ქალწული დედა თჳნიერ შენსა, არცა ჩემოდნად ბრალეულსა ნათელი მისი, გარნა მერხებითა შენითა დედუფალო ვესაგ სიღჳად ნათელსა მისა შენისა, ნათელსა ზესთა საუკუნეთასა. —

დასახამი სიბრძნისა შიში უფლისა, ვითარ გვასწავებს დავით მეფე ჳ წინასწარმეტყუჳლნი, ჳ ილოცავს ამას ისაი წინასწარმეტყუჳლი: უფალო, ღმერთო ჩემო, ვინიცხვი ჳ მეკდიმების აღებად ჰირისა ჩემისა შენდამი, რამეთუ უსჯულაგებანი ჩემნი განმრავლდენ თავთა ზედა ჩემთა ჳ ცოდუანი ჩემნი აღორძნდა ვიდრე ცადმდე.

გალობა ესე მცირე-ოდენი შენიშვნები-თურთ, გულისხმის-ყოფისა-ებრ ჩუჳნისა, გამოვეციო მარადის სახსენებელად საქართჳსლოს ერისა-მიერ წმიდისა მეფისა დავით აღმაშენებელისა, “საქართჳსლოს სასულიერო მახარებლის,, რედაქტორმა, მალისტერმა მღჳდელმა გიორგი ხელიძემ.

МОЗДОКСКАЯ ЕПАРХІЯ И ГАІЙ, ЕПИСКОПЪ МОЗ- ДОКСКІЙ.

(МАТЕРІАЛЫ ДЛЯ ИСТОРИИ).

Какъ успѣшно шли дѣла въ Моздокской Консistoriи, на сколько были опытны и усердны къ занятіямъ ея члены, — помощники пр. Гаія, трудно сказать что либо опредѣленное. Мы знаемъ только, что число канцелярскихъ служителей Консistoriи, въ видахъ сбереженія денегъ для осетинской миссіи, велѣно было уменьшить. Въ предѣлахъ Моздокской епархіи, въ Кизлярѣ, находилось *Духовное Правленіе*. Подчинялось ли оно Моздокской Консistoriи или состояло въ непосредственномъ вѣдѣніи Астраханской, намъ неизвѣстно; но о состояніи его, современномъ существованію Моздокской Консistoriи, мы имѣемъ свидѣтельства, не много говорящія въ его пользу. Преосвященный Астраханскій *Тихонъ* въ 1792 г. циркулярно писалъ о Духовныхъ Правленіяхъ своей епархіи, между прочимъ, слѣдующее: „опытомъ я дозналъ, что дѣла въ епархіи моей по Духовнымъ Правленіямъ, а по нихъ и Консistoriи вмѣшиваются затруднительныя, ибо 1) подають прошенія люди другъ на друга: Духовное Правленіе, принимая ихъ, производитъ (дѣло) не по закону Государственному слѣдствіемъ, а не формою суда.... Не безъизвѣстно-жъ мнѣ, что и Консistorія препоручаетъ дѣла судныя и важныя церковныя Духовнымъ Правленіямъ, которыя со всѣмъ таковыхъ

дѣлъ производить не могутъ. 2) Присутствующіе въ Духовныхъ Правленіяхъ не рѣдко входятъ въ самовольство, имянно: разъѣзжая по селеніямъ акибы для усмотрѣнія церковнаго благоустройства, дѣлаютъ не рѣдко сами не устройство; пріѣздомъ же своимъ становятся всегда въ тягость священно-и-церковнослужителямъ разными требованіями.... 3) Въ Духовныхъ Правленіяхъ либо во всѣхъ, либо въ нѣкоторыхъ ни журналовъ входящихъ и исходящихъ дѣлъ съ надлежащими приказаніями присутствующихъ, ни настольныхъ реэстровъ нѣтъ“. (1) Таково было состояніе Духовныхъ Правленій въ Астраханской епархіи предъ открытіемъ Моздокскаго викаріатства. А вотъ что доносили члены Кизлярскаго Правленія Астраханской Консисторіи, спустя годъ по закрытіи Моздокской епархіи, слагая съ себя отвѣтственность за медленность дѣлопроизводства, различныя опущенія и mogućія произойти новыя безпорядки: „Правленіе сіе (Кизлярское) 1) — Ни кормчей книги, ни прочихъ Государственныхъ узаконеній, по которымъ должно чинить по указанымъ отъ начальства предписаніямъ судъ и расправу, не имѣетъ. 2) — Нѣтъ ни приказнослужителей потребнаго числа, коими бы могъ быть въ точности выполняемъ канцелярскій порядокъ. 3). — Ни сторожей долженствуемыхъ быть для храненія въ цѣлости всѣхъ имѣющихся дѣлъ и случающихся сборныхъ казенныхъ суммъ. 4) — Ни въ присылкѣ нынѣ опредѣленной на канцелярскій расходъ суммы. 5) — Да и самая присутственная Комера и весь корпусъ Правленія весьма въ нужномъ, не соотвѣтственномъ присутственному мѣсту состоятъ видѣ. Если по предписанію Консисторіи, прибавляли къ этому члены, и чинило правленіе исполненія, то по единственному заимствованію законовъ иногда отъ частныхъ людей, а иногда и отъ присутственнаго какого либо мѣста. Но какъ послѣд-

(1) Копія съ предлож. октября 27 дня 1792 года.

нія и сами въ законныхъ книгахъ имѣютъ нужду, то въ тожъ самое время таки оныя отбираютъ“. Такимъ образомъ Кизлярское Правленіе, какъ видно, не могло быть исправнымъ помощникомъ Консисторіи, хотя бы члены его были самыми усердными дѣятелями, потому что оно не получало денегъ на самые необходимые расходы.

Но обратимся къ дѣламъ Моздокской Консисторіи. Они могутъ познакомить насъ съ состояніемъ Моздокской епархіи и административною дѣятельностію Прессв. Гаія. Дѣла осетинской Коммисіи производились отдѣльно отъ общихъ епархіальныхъ дѣлъ. (1)

Послѣ Моздокской Консисторіи осталось нѣсколько дѣлъ о расторженіи браковъ. Они возникли вслѣдствіе жалобъ женъ на жестокіе побои мужей или вслѣдствіе заявленія, что ихъ выдали въ замужество силою, или вѣнчали не въ православной церкви, а въ раскольничей молельнѣ. Мужья оправдывались въ грубомъ обращеніи съ своими женами обвиненіемъ сихъ послѣднихъ въ невѣрности себѣ, въ бѣгствѣ изъ дома или намѣреніи отравить ихъ напр. сунуною змѣею. Показанія той и другой стороны разслѣдывались со всѣми подробностями, повѣрялись свидѣтельствомъ постороннихъ лицъ и справками изъ метрикъ и обысковъ. Въ этомъ отношеніи брачныя дѣла представляли слѣдователямъ и членамъ Консисторіи много труда. Обращая вниманіе на ихъ содержаніе, нельзя не замѣтить, что въ семейной жизни насомыхъ (конечно не всѣхъ), на Кавказѣ въ концѣ XVIII ст. господствовалъ съ одной стороны грубый произволь, а съ другой—являлось противодѣйствіе этому произволу, доводившее брачныя узы до разрыва.

(1) Дѣла Осетинской Коммисіи мы не могли имѣть подъ руками; а потому въ описаніи дѣятельности Гаія по Коммисіи должны ограничиться тѣми свѣдѣніями, которыя удалось извлечь намъ изъ Консисторскихъ дѣлъ и другихъ источниковъ.

Взаимныхъ нравственныхъ обязанностей супруги ясно не понимали, церковнаго освященія брачнаго союза должнымъ образомъ не цѣнили. Расколъ своимъ посягательствомъ на совершеніе таинства брака вносилъ новое разстройство въ семейную жизнь (1).

Изъ другихъ дѣлъ Моздокской Консисторіи видно, что Кавказскіе казаки-старожилы и вновь прибывшіе на Кавказъ поселенцы изъ внутренней Россіи, вслѣдствіе недостатка подъ руками строеваго лѣса, а за тѣмъ по укорѣнившемуся обычаю, строили въ своихъ станицахъ и селахъ большею частію молитвенные дома и часовни, а о сооруженіи настоящихъ храмовъ не заботились. Въ 1791 г. въ Георгіевскомъ благочиніи, состоявшемъ изъ 18 церквей, находилось только пять освященныхъ храмовъ. Не имѣя своихъ храмовъ, прихожане не причащались Тѣла и Крови Христовой, извиняя себя въ этомъ опять тѣмъ, что имъ за не имѣніемъ храмовъ негдѣ причащаться Св. Таинъ. Епархіальное начальство предписывало духовенству убѣждать прихожанъ, не имѣвшихъ своихъ храмовъ, чтобы они хоть однажды въ годъ отправлялись для исполненія христіанскаго долга въ сосѣднія села и станицы, въ которыхъ существовали храмы и совершались Божественная литургія. Но такъ какъ разстояніе между селами и станицами на Кавказѣ тогда было очень значительное, а сообщеніе между ними—не безопасное, то убѣщанія священниковъ большею частію оставались тщетными. Преосв. Гаій, какъ видно, обратилъ вниманіе на этотъ недостатокъ храмовъ въ своей паствѣ и старался исправить его по возможности: въ короткое время управленія его Моздокскою епархіею, сколько намъ извѣстно, освящены Св. храмы: *въ ст. Кулгогаевскій, въ слободѣ Курской, въ Кизлярской и въ*

(1) №№ 913, 914, 970, 1166, 1431.

ности (1795 г.), въ Екатериноградской крѣпости (1796 г.), въ ст. Ищорской и Калиновской (1799 г.).

Заботясь о сооруженіи храмовъ, преосвященный не могъ оставить безъ вниманія существовавшей до него способъ храненія и употребленія церковныхъ доходовъ. Въ эту часть церковнаго порядка на Кавказѣ вкралось много безпорядковъ и отъ вмѣшательства свѣтскихъ лицъ въ распоряженіе церковными суммами, и отъ нежеланія или неумѣнія самаго духовенства вести должнымъ образомъ прихода-расходныя церковныя книги. Крестьяне и священно-служители села Масловъ Куть жаловались Гаю, что прикащикъ помѣщика Зотова Колпаковъ отобралъ у нихъ церковныя деньги (533 р.) яко бы ему принадлежащія (1). Моздокскій комендантъ Генераль-Маіоръ Тагановъ взялъ заимообразно изъ Моздокскаго собора 2867 руб. Изъ нихъ 500 р. уплатилъ наличными деньгами, въ уплату 1000 руб. оставилъ собору, по смерти своей (1799 г.) три мельницы. Но изъ этихъ мельницъ, какъ оказалось впоследствии (1801 г.) одна была сломана и унесена водою, другая весьма ветхая, третья требовала починки; прочій же долгъ Таганова оставался во все ничѣмъ необезпеченнымъ (2). По закрытіи Моздокской епархіи, Астраханскій преосвященный *Платонъ*, обративъ вниманіе на состояніе Кавказскихъ церквей, присоединенныхъ къ его епархіи, писалъ, что во многихъ церквахъ не имѣлось ни описей церковной ризницы и утвари, ни книгъ для записи прихода и расхода церковныхъ денегъ; а если гдѣ онѣ были, то давнія, переправленныя, не исправныя. Эти недостатки впрочемъ, по замѣчанію Платона, встрѣчались преимущественно въ тѣхъ церквахъ, которыя по дальности разстоя-

(1) Ук. Кон. 1799. № 172.

(2) Ук. Кон. 1801. № 120.

нія отъ Духовнаго Правленія и Консисторіи не подлежали ихъ ближайшему надзору, а оставались подъ наблюденіемъ однихъ благочинныхъ, обязанныхъ съ своими дѣлами непосредственно относиться прямо въ Консисторію (1). Таково на Кавказѣ, кажется, было Ставропольское благочиніе. Слѣдовательно Моздокская Консисторія и Преосв. Гаій, сколько возможно было, содѣйствовали къ введенію формальнаго порядка въ церквахъ Кавказскихъ, для сохраненія и приращенія ихъ доходовъ. Прекратить давніе безпорядки во всѣхъ приходскихъ церквахъ своею епархіи Преосв. Гаій не могъ, хотя бы и употребилъ всѣ, зависѣвшія отъ него средства. Веденіе приходо-расходныхъ церковныхъ книгъ по даннымъ отъ Святѣйшаго Синода формамъ, для духовенства, едва умѣвшаго писать, было дѣломъ весьма труднымъ. И гораздо позже, по закрытіи моздокской епархіи, составленіе клировыхъ вѣдомостей, веденіе приходо-расходныхъ книгъ и другую отписку по церквамъ очень часто производили по просьбѣ и найму священниковъ канцелярскіе чиновники Духовныхъ Правленій, потому что священники всего этого сами не могли сдѣлать.

На недостатокъ образованія въ духовенствѣ, простиравшейся до невѣдѣнія основныхъ истинъ христіанства, горько жаловался, въ 1790 г. Астраханскій и Ставропольскій Архіепископъ *Никифоръ Θεотакі*. „Ежедневно почти съ немалымъ прискорбіемъ видимъ мы, писалъ онъ циркулярно къ своему духовенству, что простѣйшіе епархіи нашей христіане, да и самые ставленники, представляемые къ производству во священнослужительскіе чины, начальныхъ основаній христіанской вѣры не вѣдаютъ, отъ чего бываетъ, что нѣкоторые легко отъ раскольниковъ прельщаются и, оставивъ православную спасительную вѣру, падаютъ

1) Ук. Кош. 1800 г. № 313.

въ ихъ ереси и суевѣрїя. Чего бо кто не вѣдаетъ, то удобно презираетъ и оставляетъ“ (1). Такое состояніе сельскаго духовенства, особенно низшаго клира въ XVIII ст. не было исключительнымъ явленіемъ на одномъ Кавказѣ, какъ и не зависѣло отъ одного нерадѣнія духовенства о своемъ образованїи; на него жаловались архипастыри и другихъ епархїй. На сѣверномъ Кавказѣ въ описываемое нами время духовныхъ училищъ, кромѣ Осетинской школы, не было; Астраханская семинарія открыта была недавно (1778 г.); отправлять дѣтей своихъ въ Астрахань, для ученїя, кавказское духовенство затруднялось дальностью разстоянїя и опасностію путешествїя по степи, занятой кочевьями калмыковъ. Въ такихъ обстоятельствахъ ученыхъ кандидатовъ на священно-и-церковно служительствїя мѣста очевидно найти было трудно; а между тѣмъ новые приходы, образовавшїеся изъ Русскихъ переселенцевъ, требовали себѣ духовенства. До открытїя Моздокской епархїи въ Кавказскихъ приходахъ были уже священно-и-церковно служители изъ Грузинъ: эти члены Осетинской Коммисїи, за службу въ ней получившіе постоянныя мѣста въ Грузинскихъ и Русскихъ приходахъ. Прежніе примѣры опредѣленїя грузинъ на священно-церковнослужительскїя мѣста въ казачьихъ станицахъ, нужда въ духовенствѣ, а можетъ быть и благоволенїе Гаїя къ своимъ единоплеменцамъ располагали преосвященнаго опредѣлять ихъ на открывавшіяся мѣста въ новыхъ селахъ и станицахъ Кавказскихъ. Какъ бы то ни было, только въ началѣ XIX ст. въ Кизлярскомъ и Моздокскомъ уѣздахъ Грузинскаго духовенства было болѣе, чѣмъ на половину, противъ русскаго (2). Уче-

(1) Ук. Астр. Конс. № 298.

(2) Въ клировыхъ вѣдомостяхъ тогда была особая графа, въ которой означалось противъ каждаго духовнаго лица: „Грузинской націи, или Русской націи, казачьей породы.“

ныхъ священниковъ, т. е. кончившихъ Семинарскій курсъ, въ моздокской епархіи было только 5 и тѣ занимали мѣста въ городахъ. Прочіе священно-и-церковнослужители—большая часть—не были ни въ какой школѣ,—иные изъ Осетинъ учились въ школѣ Осетинской, не многіе „ходили, какъ тогда выражались, до грамматики или поэзіи въ Семинаріи.“ Преосвященный Гаій видѣлъ нужду въ образованномъ духовенствѣ и потому старался улучшить состояніе находившейся въ его вѣдѣніи Осетинской школы: въ ней одной кандидаты священства могли получать первоначальное образованіе. Особенная заботливость объ Осетинской школѣ вмѣнена была ему въ обязанность, какъ мы видѣли, и Высочайшимъ указомъ и инструкціею Св. Синода.

Осетинская школа получила начало свое въ 1764 году. Поводомъ къ основанію ея послужило слѣдующее обстоятельство: Ингуши, когда Архим. *Пахомій*, одинъ изъ членовъ Осетинской Коммисіи, проповѣдывалъ у нихъ Евангеліе, просили его взять на свое попеченіе и обучать грамотѣ и закону Божію дѣтей ихъ (1). Не имѣя собственныхъ средствъ для содержанія дѣтей и занятій миссіонерскою дѣятельностію, Пахомій самъ лично не находилъ возможности удовлетворить ихъ просьбѣ, но предвидя пользу изъ этого для просвѣщенія горцевъ, донесъ о выраженномъ ему желаніи и просьбѣ Коллегіи иностранныхъ дѣлъ. Коллегія доложила обо всемъ Императрицѣ. Екатерина 11, считая обученіе дѣтей горцевъ самымъ лучшимъ средствомъ для успѣшнаго распространенія между ними христіанства, указомъ на имя Астраханскаго Губернатора Бекетова (отъ 21 окт. 1764 г.) повелѣла въ скорѣйшемъ времени открыть при урочищѣ Моздокѣ школу для дѣтей Осетин-

(1) Съ Пахоміемъ къ Ингушамъ отправленъ былъ полковникъ *Гакъ* для приглашенія ихъ переселиться на Моздокскую линію.

скихъ, Ингушскихъ и прочихъ горскихъ народовъ на счетъ суммъ изъ доходовъ или его губерніи изъ процентовъ Астраханскаго банка. Управление школою поручалось Астраханскому губернатору и Кизлярскому Коменданту. Школа скоро наполнилась учениками, изъ которыхъ нѣкоторые были 16 и даже 30 лѣтъ. Съ преобразованиемъ Осетинской Коммисіи въ 1771 г. Осетинская школа вошла въ составъ и полное ея распоряженіе. Въ 1777 году Высочайшимъ указомъ подтверждено улучшить состояніе Осетинской школы и опредѣлено отпускать на содержаніе каждаго ученика изъ дѣтей поселянъ 2 р.; а—изъ дѣтей почетныхъ старшинъ по 3 р. въ мѣсяць. (1) До назначенія Гаія на Моздокскую кафедру учителями въ школѣ были дьячки и діаконъ, находившіеся въ составѣ Осетинской Коммисіи; кромѣ штатнаго жалованья своего они получали по учительской должности по 2 р. въ мѣсяць. Ученикамъ кромѣ чтенія и письма русскаго и грузинскаго, преподавалась краткая Св. Исторія Вѣтхаго и Новаго Завѣта, краткій Катихизисъ, Церковное пѣніе и уставъ. Преосв. Гаій прежнихъ учителей изъ дьячковъ замѣнилъ учеными священниками: 1796 г. онъ назначилъ учителемъ „словесной науки и російской грамматики“ священника, кончившаго курсъ въ Московской Славяно-греко-латинской Академіи *Іоанна Чилаева* (изъ грузинъ), а въ 1797 г. опредѣлилъ—другаго священника, доходившаго до философіи, *Михаила Самсонова* (изъ русскихъ). До Гаія Осетинскій языкъ въ Моздокской школѣ ученики изучали, вѣроятно, только практически, посредствомъ однихъ устныхъ разговоровъ съ наставниками и переводовъ. Покрайней мѣрѣ ни какихъ печатныхъ пособій въ школѣ на Осетинскомъ языкѣ не было. Преосв. Гаій первый положилъ начало Осетинской

(1) Эти свѣдѣнія объ основаніи Осетинской школы мы заимствуемъ изъ замѣтки объ ней П. И. *Хицунова*. Кавказъ 1846 г. № 13.

письменности составленіемъ азбуки Осетинской. Въ основаніе Осетинскаго алфавита онъ взялъ безъ всякаго измѣненія въ начертаніи буквы славянской азбуки; а для выраженія звуковъ, свойственныхъ собственно осетинскому языку, образовалъ новые знаки или буквы чрезъ сочетаніе двухъ или трехъ русскихъ буквъ. При помощи такимъ образомъ составленнаго алфавита переведено было на Осетинскій языкъ начальное ученіе человекомъ, хотящимъ учиться книгъ Божественнаго писанія, — церковно-славянская азбука, употреблявшаяся въ духовныхъ нашихъ училищахъ. Начальное ученіе, заключающее въ себѣ, кромѣ алфавита и словъ, краткій катихизисъ и главныя молитвы, напечатанъ былъ въ двухъ столбцахъ такъ, что параллельно съ славянскимъ текстомъ шолъ Осетинскій (1). По руководству этой азбуки мальчики безъ лишней траты времени научались осетинскому и русскому чтенію и на первыхъ же порахъ ученія знакомились съ русскимъ языкомъ. Въ Осетинской школѣ, какъ видно изъ дѣлъ Консисторіи, съ 1781 по 1799 годъ обучалось ежегодно отъ 8 до 45 человекъ, дѣтей преимущественно осетинъ и частію другихъ горцевъ. Изъ учениковъ ея до 15 человекъ поступило въ Астраханскую Семинарію для продолженія образованія, — нѣкоторые заняли на Кавказѣ священно-и-церковнослужительскія мѣста, — прочіе возвращались въ дома родителей. Вообще моздокская школа служила самымъ полезнымъ разсадникомъ

(1) П. Ив. Хицуноевъ въ замѣткѣ своей объ Осетинской школѣ говоритъ, что переводъ краткаго катихизиса на осетинскій языкъ сдѣланъ Генцауровымъ, бывшимъ секретаремъ пограничнаго Суда, и напечатанъ послѣ 1795 года русскими и осетинскими буквами. *Кавказъ* 1846 г. № 13. Начальное ученіе напечатано было въ 1798 г. Если краткій катихизисъ напечатанъ былъ отдѣльно отъ азбуки; то въ школѣ было двѣ книги. Такъ начало осетинской письменности положено было въ Моздокѣ гораздо ранѣе переводовъ Яглузидзева, начатыхъ въ Тифлисѣ съ 1819 года. Гай имѣлъ въ Моздокѣ свою *типографію*; печатались ли въ ней какія нибудь книги, неизвѣстно. Ук. Астр. Кон. 1800 г. № 262, 468.

христіанскаго просвѣщенія въ кавказскомъ краѣ и особенно между горскими народами. Ученики ея, по возвращеніи въ свои семейства, едвали не больше приносили пользы дѣлу миссіи, чѣмъ штатные миссіонеры. Воспитанные въ строгомъ, церковно-религіозномъ духѣ они, живя въ своихъ аулахъ, легко и незамѣтно могли сѣять слово спасенія, поддерживать и укрѣплять св. вѣру въ своихъ единоплеменникахъ, тогда какъ члены Коммисіи, являясь въ горахъ съ проповѣдію Евангелія въ сопровожденіи конвоя, возбуждали подозрительность горцевъ и ненависть къ себѣ мумль, видѣвшихъ въ проповѣдникахъ Евангелія самыхъ первыхъ враговъ своихъ, готовыхъ лишить ихъ вліянія и власти надъ суевѣрнымъ народомъ. Это было между прочимъ одною изъ причинъ, почему миссіонеры долго не оставались въ горахъ, а спѣшили на линію и старались поступить на приходы въ епархіи.

Какъ ни ограниченны наши свѣдѣнія о членахъ коммисіи, бывшихъ при преосв. Гаіѣ,—и онѣ показываютъ тоже самое. До 1794 года въ числѣ членовъ ея былъ свящ. *Михаилъ-Максимовъ*,—изъ учениковъ, кончившихъ курсъ въ Рязанской Семинаріи; въ Коммисію поступилъ онъ, по распоряженію начальства, въ 1784 г. При немъ служилъ дьячкомъ осетинъ Павелъ Генцауровъ. Свящ. Максимовъ въ 1794 г. по прошенію уволенъ былъ изъ Коммисіи и опредѣленъ въ Екатериноградскую станицу, а дьячекъ Генцауровъ посвященъ во діакона къ Моздокскому собору. Новые, избранные Гаіемъ, члены коммисіи оставались въ ней не надолго: свящ. Иванъ Андреевъ (осетинъ) прослужилъ въ ней только 5 мѣсяцевъ. Посланный въ 1798 г. къ Ингушамъ для Евангельской проповѣди свящ. *Стефанъ Гавриловъ* въ слѣдующемъ году былъ убитъ въ горахъ. Исправлявшіе христіанскія требы у осетинъ іером. *Евѣимій* и свящ. *Захарій Васильевъ* (грузинъ), рукоположен-

ный 1799) съ дьячкомъ Черкесисовымъ должны были удалиться изъ Осетіи, по причинѣ нападена на нее Кабардинцевъ. Въ 1800 г. эти послѣдніе жили въ Моздокскомъ Спасопреображенскомъ монастырѣ и изъ штатныхъ суммъ его получали жалованье (1).

Мужескій *Спасопреображенскій* монастырь основанъ былъ преосв. Гаіемъ, при содѣйствіи генераль-губернатора Гудовича, по повѣленію Императрицы Екатерины II. По указанію Императрицы въ немъ должны были учиться мальчики „Закону Божію и мастерствамъ, въ общежитіи потребнымъ.“ Но такъ какъ для этого достаточно было Осетинской школы; то монастырю усвоено было, кажется, другое назначеніе—служить станомъ для кавказской миссіи. Онъ основанъ былъ въ 1797 году и построенъ за городомъ на берегу Терека, около нынѣшней кладбищенской церкви св. пророка Іліи, которая была церковію монастырскою. Главное зданіе его составлялъ деревянный, двухъ-этажный домъ, обращенный фасадомъ къ сѣверному кавказу. Въ этомъ домѣ преосв. Гаій обыкновенно проводилъ жаркое въ Моздокѣ лѣто. Здѣсь же помѣщались: настоятель монастыря Архим. *Никаноръ* и небольшое число братіи. Въ 1800 г. монастырское братство состояло изъ слѣдующихъ: ризничаго іером. *Порфирія*, казначея іеродіакона *Иларіона*, двухъ священниковъ, бывшихъ на послушаніи, и упомянутыхъ нами членовъ комиссіи, возвратившихся изъ Осетіи. Всѣ они получали жалованье изъ ассигнованныхъ на монастырь 300 руб. На монастырскомъ дворѣ стояли деревянные службы, и къ нимъ примыкалъ виноградный садъ (2).

Гораздо болѣе, чѣмъ о мужескомъ, сохранилось до насъ свѣдѣній о женскомъ монастырѣ, основанномъ преосв. Гаіемъ.

(1) Ук. Кон. 1800 г. № 356, 429. Клар. Вѣд. 1801 г.

(2) Ук. Кон. № 429, 444.

По предначертанію Императрицы Екатерины II, въ немъ должны были „учиться дѣти женскаго пола закону и мастерствамъ, въ общежитіи потребнымъ, и находить при-бѣжище вдовы безпомощныя, которыя бы надзирали за такимъ воспитаніемъ.“ Въ именномъ указѣ женскій монастырь, также какъ и мужскій, предполагалось сдѣлать второкласснымъ; но указъ Св. Синода, данный Гаю въ руководство, не говоритъ о женскомъ монастырѣ ни слова. Вѣроятно, основаніе сего послѣдняго и изысканіе средствъ для его содержанія предоставлялось послѣдующему времени и благопріятнымъ обстоятельствамъ. Промыслу Божию угодно было приблизить это время и даровать средства ко основанію обители независимо отъ пособій. По пріѣздѣ преосв. Гаія въ Моздокъ, изъ горъ прибыла, для поселенія на Терскую линію, партія Осетинъ и привезла съ собою икону Иверской Божіей Матери, прославившуюся въ горахъ чудотвореніями. Преданіе приписывало эту святыню Царицѣ Тамарѣ, которая прислала еѣ осетинамъ въ даръ и благословеніе, когда они приняли Христіанство. Храмъ, въ которомъ икона стояла въ Куртатинскомъ округѣ, въ Осетин, два раза подвергался огню и икону находили оба раза цѣлою. Путь свой и прибытіе къ Моздоку она ознаменовала чудесными явленіями. Пріѣзжіе Осетины остановились съ ней въ предмѣстіи города, въ поселеніи Осетинъ и Черкесовъ, принявшихъ христіанство и жившихъ здѣсь вмѣстѣ съ казаками. Преосв. Гаій, узнавъ о прибытіи знаменитой въ горахъ иконы Богоматери, вышелъ къ ней изъ города съ крестнымъ ходомъ, отслужилъ предъ Нею молебенъ, взялъ и поставилъ еѣ въ Каѳедральномъ Соборѣ, полагая предоставить ей здѣсь почетное мѣсто, для постоянного пребыванія. Но Богоматерь особеннымъ чудомъ извѣстила Епископа, что она желаетъ пребывать своею иконою внѣ города, на томъ самомъ мѣстѣ, гдѣ она остановилась

и провела ночь въ Осетинской арбѣ. Преосвященный поспѣшилъ построить здѣсь часовню и оставилъ въ ней св. Икону (1), а жителямъ Луковской станицы дозволилъ готовить матеріаль для сооруженія на мѣстѣ часовни храма. Казаки Луковской станицы, Осетины и Черкесы сами доставили на постройку храма нужное количество лѣса, а постройка и внутренняя отдѣлка его произведены были на сумму, собранную отъ доброхотныхъ жертвователей, и 1797 г. храмъ во имя Успенія Божіей Матери былъ освященъ. Около этой-то церкви основанъ былъ *женскій Успенскій Монастырь*. До насъ сохранилось описаніе Успенской Церкви и Монастырскихъ зданій, сдѣланное 1800 году. Изъ этого описанія видно, что внѣшній видъ церкви, ея внутреннія украшенія и церковная утварь были очень скромны, чтобы не сказать—скудны. Тою же скромностію отличались и монастырскія постройки, очевидно носившія характеръ обители, возникавшей на счётъ доходовъ новоустроенной церкви и пожертвованій поклонниковъ, приходившихъ помолиться предъ Чудотворною Иконою Приснодѣвы. Деревянная церковь построена была въ видѣ обыкновеннаго дома; стѣны ея забраны были въ столбы; на тесовой кровлѣ безъ купола стоялъ желѣзный крестъ; Иконостасъ состоялъ изъ двухъ мѣстныхъ иконъ, писанныхъ на полотнѣ

(1) Свѣдѣнія объ этой иконѣ заимствованы нами 1) изъ рукописанаго *сказанія о Чудотворной Иконѣ Исерской Богоматери, находящейся въ Успенской церкви г. Моздока* и 2) изъ печатной *Записки о Чудотворной Иконѣ Божіей Матери въ Моздокской Успенской Церкви*. Сказаніе, кромѣ краткихъ историческихъ извѣстій о св. Иконѣ и о всеобщемъ почтеніи и благоговѣніи къ ней на Сѣверномъ Кавказѣ Русскихъ, Грузинъ, Армянъ, Осетинъ, и Горцевъ-магометонъ, повѣствуетъ о чудесныхъ исцѣленіяхъ, которыя отъ разныхъ болѣзней получали различныя лица, прибѣгавшія съ вѣрою и молитвою къ Матери Божіей предъ Ея чудотворною Иконою. Икона имѣетъ 1 ар. и 12 вершк. въ вышину и 1 арш. и 7 вершк. въ ширину. Черты лица Богоматери строгія; характеръ письма грузинскій. На лѣвой сторонѣ иконы видна надпись грузинская, какъ говоритъ сказаніе,—*вель царьца Тамары, почти изгладившійся впрочемъ отъ времени*.

и деревяннаго креста надъ царскими вратами съ иконами св. Апостоловъ. Корона на мѣстной иконѣ Спасителя вышита была серебромъ по малиновому бархату, а вѣнцы на Божіей Матери и Предвѣчномъ Младенцѣ—серебромъ и золотомъ; поднизы и кресты на вѣнцахъ—изъ мелкаго жемчуга, съ девятью кораллами. На престолѣ находилось: атласный, въ тафтяномъ плитонѣ, антиминсъ и напрестольное Евангеліе; на жертвенникѣ—потиръ, дискось, звѣздца, два блюда—оловянныя и ложка серебряная. Внѣ алтари стѣны храма украшались только двумя иконами: Иконою Божіей Матери, которая написана была на желѣзной доскѣ, обведенной мѣдными рамками, въ серебрянной ризѣ чеканной работы, и еще другою иконою Божіей Матери-малою на киарисной доскѣ, въ серебрянной же ризѣ. Прочее имущество Успенской церкви, кромѣ нѣсколькихъ паръ недорогихъ облачений и 26 р. денегъ, состояло изъ приношеній и вкладовъ, сдѣланныхъ усердіемъ поклонниковъ Чудотворной иконѣ. Это были именно слѣд. вещи: крестъ хрустальный въ серебрянно-позлащенной оправѣ съ серебряннымъ кольцомъ, 5 серебрянныхъ крестовъ (въ нихъ 18 зол. вѣсу), крестикъ золотой, 18 золотниковъ разныхъ серебрянныхъ монетъ, перстень золотой, червонецъ Голландскій, 2 фунта молу серебрянаго и нѣсколько кусковъ матеріи изъ канавата перусеня (sic), гарнитура тафты и мови. (1).

Около церкви стояли; 1) *колокольня* на столбахъ; на ней висѣло три небольшихъ колокола, принадлежавшихъ Осетинской Коммисіи; 2) *сторожка* изъ плыстинъ, забран-

(1) О древней Успенской церкви и бывшемъ при ней женскомъ монастырѣ въ народной памяти сохранилось нѣсколько преувеличенное представленіе. Чтобы возстановить истину, мы нарочито соблюдаемъ здѣсь все подробности описанія церкви и монастыря, которое въ 1800 году оставлено было оффиціальнымъ образомъ.

ныхъ въ столбы, покрытая досками и землею; 3) *Келыи* для монахинь, пластинныя въ столбахъ; онѣ состояли изъ двухъ покоевъ съ сѣнями и чуланомъ и покрыты были пластинами и землею; 4) Погребъ, покрытый плетнемъ и землею.

Въ Успенскомъ монастырѣ въ 1800 году жили: Настоятельница его *Евѣмїя*, 3 послушницы и 3 простыхъ женщины, которыя посланы были сюда для исполненія церковной епитиміи (1).

Устраивая новые монастыри около Моздока, преосв. Гаїи заботился о перестройкѣ и у крашеви Кизлярскаго монастыря. Деревянные зданія этой обители отъ ветхости клонились къ разрушенію. Полы въ монастырской церкви требовали возобновленія, стѣны нужно было штукатурить. Преосв. Гаїю хотѣлось вмѣсто деревянныхъ монастырскихъ зданій построить каменные и воздвигнуть каменную колокольню. Для этихъ построекъ и починокъ, по его распоряженію, комисіонеръ Гавріиль Пинеевъ подряженъ былъ доставить изъ Астрахани моремъ въ Сладкорѣчинскую пристань, а отсюда въ монастырь, нужное количество кирпичей, извѣсти, строеваго лѣса, лубковъ и желѣза. Но Гаїю не суждено было привести это намѣреніе въ исполненіе.

(1) Дѣл. Кон. 1800 г. № 1809, 1063, 1079. По закрытіи Моздокской епархіи и Успенскаго монастыря, преосв. Платонъ, епископъ Астраханскій распорядился было Успенскую церковь со всеѣмъ прилежавшимъ къ ней строеніемъ продать Моздокскимъ грузинамъ за 360 руб., а церковныя вещи передать въ Соборъ. Но казаки Луковской станицы, Осетины и Черкесы просили преосвященнаго оставить имъ церковь на томъ же мѣстѣ, потому что она построена ихъ усердіемъ; къ этому присовокущали въ другомъ прошеніи, что если нельзя измѣнить рѣшенія о продажѣ ихъ церкви, то они готовы въ нести за нее, куда слѣдуетъ, положенные 360 руб. Вслѣдствіе этого, распоряженіе о продажѣ было отмѣнено. Въ 1812 г. Успенская церковь была „ветхая и подвержена опасности.“ Въ настоящее время, вмѣсто деревянной церкви, построенной, вѣроятно, уже послѣ 1812 г., предложено соорудить каменный и обширный храмъ. Для этого, съ разрѣшенія ГОСУДАРЯ ИМПЕРАТОРА, открыта была подписка по всей Имперіи, и собрано до 80 тысячъ рублей.

16 Октября 1799 года последовалъ изъ Св. Синода указъ, которымъ Моздокская епархія закрывалась и присоединялась къ Астраханской, и преос. Гаій переводился на открытую вновь Саратовскую и Пензенскую кафедру. Причиною закрытія епархіи, недавно учрежденной на Кавказѣ съ особою цѣлію, по смыслу указа Св. Синода было небольшое количество церквей ея и новое раздѣленіе русскихъ епархій сообразно раздѣленію губерній. Дѣйствительно въ 1799 г. открыто 7 самостоятельныхъ епархій, которыя по числу церквей значительно превосходили Моздокскую; въ Астраханской же епархіи, съ отдѣленіемъ отъ нея Саратовской, оставалось не болѣе 40 церквей. Но, кажется, на рѣшеніе судьбы Моздокской епархіи имѣли вліяніе и другія обстоятельства. Горскія племена, между которыми Осетинская Коммисія должна была распространять христіанство, Россія тогда не могла держать въ строгомъ подчиненіи. Они часто оказывались вѣроломными подданными, враждовали между собою и нападали другъ на друга; въ томъ и другомъ случаѣ миссіонерамъ грозила явная опасность со стороны горцевъ-магометанъ. Мы видѣли, что одинъ изъ миссіонеровъ заплатилъ жизнью за свою проповѣдь въ горахъ, другіе должны были бѣжать изъ Осетіи, при нападеніи на неѣ Кабардинцевъ. Вѣрно Промыслу Божию угодно было отдалить еще на нѣкоторое время просвѣщеніе горцевъ Евангельскимъ ученіемъ, и дѣятельность Кавказской миссіи, послѣ попытки русскаго правительства и Св. Синода усилить еѣ чрезъ вліяніе мѣстнаго епископа, прекратилась совершенно на 15 лѣтъ, пока не представилась новая возможность начать еѣ, при болѣе благоприятныхъ обстоятельствахъ, съ другой стороны Кавказскихъ горъ, изъ Тифлиса.

Съ закрытіемъ Моздокской епархіи закрыта была и Консисторія и упразднены монастыри Спасопреображенскій

и Успенскій. Дѣла Моздокской Консисторіи поступили частію въ Астраханскую, частію переданы были въ Кизлярское Духовное Правленіе. Осетинская школа поручена была за-вѣдыванію благочиннаго Іоанна Матвѣева, который о состо-яніи ея обязанъ былъ доносить Астраханскому епископу. Архіерейскій домъ въ Моздокѣ, по указу Св. Синода (отъ 16 окт. 1799) подлежалъ продажѣ. Имущество Спасопре-ображенскаго монастыря передано въ Кизлярскій мона-стырь. Жившіе здѣсь въ 1800 году миссіонеры: іером. Евѣимій переведенъ въ Кизлярскій монастырь, а священ. Заха-рій Васильевъ и дьячекъ Черкезисовъ причислены къ Моздокскому Собору. Настоятельница Успенскаго монасты-ря и съ нею вмѣстѣ три послушницы перешли въ Астра-ханскій Благовѣщенскій монастырь; Успенская церковь обращена въ приходскую. (1).

Послѣднія распоряженія сдѣланы были уже Плато-номъ, архіепископомъ Астраханскимъ, въ непосредствен-ное вѣдѣніе котораго поступила теперь Моздокская епар-хія. Преос. Гаію еще разъ суждено было управлять кав-казскою паствою въ санѣ архіепископа Астраханскаго и Кавказскаго. Но кавказская паства, по упраздненіи Моздок-ской кафедры, 40 слишкомъ лѣтъ должна была ждать сво-его новаго самостоятельнаго епископа; въ продолженіи это-го времени она находилась подъ управленіемъ сначала Астра-ханскихъ, а потомъ Новочеркасскихъ владыкъ.

Іеромонахъ *Несторъ*.

(1) Ук. Астр. Кон. 1800 г. № 1064, 38, 269, 444. Моздокская Консисторія закрыта была въ генварѣ 1800 г. № 41. Послѣ нея въ зданіяхъ Спасопреобра-женскаго монастыря открыто было въ томъ же году Духовное Правленіе.

ИЗВѢСТІЯ.

Въ 27-й день іюня сего 1865 года, ЕЮ ВЕЛИЧЕСТВО ГОСУДАРЬ ИМПЕРАТОРЪ соизволилъ утвердить докладъ Св. Синода о бытіи настоятелю Цагерскаго монастыря (въ Мингрелии), архимандриту *Тарасію*, епископомъ Мингрельскимъ. Нареченіе его во епископа происходило въ Тифлисъ, въ Грузино-Имеретинской Синодальной Конторѣ, 27-го августа, а посвященіе совершено 30-го числа сего же мѣсяца, въ Сіонскомъ Кафедральномъ Соборѣ, Высокопреосвященнымъ Евсевиємъ, архіепископомъ Экзархомъ Грузіи, съ преосвященными епископами: Гавріиломъ имеретинскимъ и Геронтіємъ горійскимъ, викаріємъ Грузинскимъ.

— ГОСУДАРЬ ИМПЕРАТОРЪ, по засвидѣтельствованіи объ отлично-усердной службѣ и особыхъ трудахъ Смотрителя Мингрельскаго Духовнаго Училища Коллежскаго Секретаря *Ивана Чичинадзе*, Всемилостивѣйше соизволилъ пожаловать его кавалеромъ ордена *Св. Станислава 3-й степени*.

СОДЕРЖАНІЕ:

- I. Моздокская Епархія и Преосв. Гайн. Еп. Моздокскій.....
II. Извѣстія.....
-

ДОЗВОЛЕНО ЦЕНЗУРОЮ.

ТИФЛИСЪ, 2-го сентября 1865 г. — Печатано въ типографіи
МЕЛИКОВА и К^о.

Приб. къ № 2-му Груз. Дух. Вѣстника.

СОДЕРЖАНІЕ

ГРУЗ. ОТДѢЛА:

- I. Краткая Свящ. Исторія В. и Н. завѣта. Съ русск. *Александра Фомина*.
- II. Слово на Преображеніе Господне. *Свящ. Гр. Гамбарова*.
- III. Поученіе на Успеніе Пресв. Богородицы. *Свящ. I. Хатіева*.
- IV. Замѣчательный памятникъ письменности св. царя Давида Возобновителя. (См. *ниже IX.*) *Свящ. Г. Хелидзе*.
- V. Полководецъ—монахъ изъ грузинъ, или основаніе иверскаго (грузинскаго) монастыря на св. горѣ Аѳонской. Съ русск. *Пл. Логадзе*.
- VI. О томъ, почему мы обращаемся къ востоку при поклоненіи Богу. *Свящ. А. Джануева*.
- VII. Воздыханія злосчастнаго (стихотв.). *Г. Янкова*.
- VIII. Извѣстія.
- IX. Покаянный Канонъ ко Господу, составленный св. царемъ Давидомъ Возобновителемъ. (Особ. приб.)

ს ტ ა ტ ი ე ბ ი

აგვისტოს წიგნისა:

- I. მოკლე ადვილსასმენელი ისტორიის ყრმთათვის. ალ. ჭოძინისა.
- II. სიტყუა დღეს ქრისტეს ფერისცჳალებიანსა. მღ. გრიგ. ღამ-
ბარკვისა
- III. ჳსწავლა დღეს ღჳთისმშობლის მიძინებისა. მღ. ი. ხატოეკისა.
- IV. კეთილსახსოვარი მწერლობა დავით მეფისა აღმაშენებელისა. მღ.
გ. ხელიძისა.
- V. მხედართმთავარი მონაზონი — ქართულნი. რუს. პლ. ლოღაძისა.
- VI. აღმოსავლეთით თაყუანისცემისათვის ღჳთისა. მღ. ა. ჳანუკვისა.
- VII. გულის წუხილი ბედკრულისა (ლეჳსები). გ. იანჳკვისა.
- VIII. სხჳა ჳ სხჳა ამბავი.
- IX. გალობა სინანულისა დავით მეფისა აღმაშენებელისა. (ღამატება).

რედაქტორი ჳ გამომცემი: მალისტერი, ძღუდელი გიორგი ხელიძე.

Редакторъ и издатель: Священникъ, магистръ *Георгій Хелидзе*.

Дозволено цензурою. Тифлисъ, 3-го сентября 1865 года.

Цензоръ *И. Сулхановъ*.